

Musteella merkitty minuus

Tatuoinnit taiteena

Anna-Liisa Koskinen
Pro gradu -tutkielma
Estetiikka
Filosofian, historian, kulttuurin
ja taiteiden tutkimuksen laitos
Helsingin yliopisto
Toukokuu 2019

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Maisterin tutkinto	
Opintosuunta – Studieinriktning – Study Track Estetiikka			
Tekijä – Författare – Author Anna-Liisa Koskinen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Musteella merkitty minuu – Tatuoinnit taiteena			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 66
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>”Musteella merkitty minuu – Tatuoinnit taiteena” on tutkielma tatuointien yhteydestä taiteeseen ja estetiikkaan. Se sisältää kaksi eri lähestymiskulmaa tatuointeihin: miten tatuoinnit sijoittuvat taiteen kentälle ja miksi ihmiset ottavat tatuointeja. Tutkielma perustuu pääsääntöisesti ulkomaalaiseen kirjallisuuteen. Suomessa tatuoinneista on vähän tieteellisiä julkaisuja, samoin estetiikan alalla tatuoinneista ei ole erityisemmin mainintoja. Tuon tutkielmassa esille myös omaa kokemustani tatuointien ottamisesta sekä tatuointikulttuurista. Tutkielma rajoittuu käsittelemään länsimaalaista tatuointikulttuuria eikä käsittele iholla väliaikaisesti olevia tatuointeja kuten henna- tai kosmeettisia tatuointeja.</p> <p>Tutkielma jakautuu kolmeen lukuun. Luku 1 esittelee tiiviisti tatuointien historiaa maailmalla ja Suomessa. Lisäksi luvussa valotetaan lyhyesti nykyaikaisten tatuointien tekotavat, hoitaminen ja mahdollinen poistaminen. Luvussa 2 vertaillaan nykyajan tatuointeja ja tatuointikulttuuria taideperinteeseen. Tässä luvussa pohditaan muun muassa, millainen tatuointikuvien tyyli on verrattuna perinteisiin taidemuotoihin ja millä tavalla iho tekee tatuoinnista teoksena erikoisen. Tässä luvussa esitellään muita taidemuotoja, jotka ovat saaneet tatuointien tavoin taiteen aseman vasta modernina aikana: graffiti- ja kehotaide. Käsittelyssä ovat myös tatuointikulttuuriin liittyvät tatuointimessut- ja kilpailut. Luvussa 3 käsitellään tatuointien ottamiseen liittyviä psykologisia puolia: miksi tatuointeja otetaan, mikä niiden merkitys on yksilölle ja miten merkitys muuttuu ajan myötä. Kuten iho muuttuu, myös tulkinta omista tatuoinneista muuttuu ajan myötä. Näiden lisäksi luvussa käsitellään individualistista kulttuuria, tatuointeihin liittyvää symboliikkaa ja muistoja, tatuointeja ei-toivottujen jälkien peittäjinä sekä yksilöä tatuoinnin kantajana.</p> <p>Tatuoinnit lainaavat perinteisiltä taidemuodoilta ja luovat omaa kulttuuriaan. Ne myös haastavat meidät pohtimaan, mitä taide on. Tatuointi on teos, jota voidaan tarkastella kuvana, mutta siihen on otettava mukaan teoksen kantaja eli ihminen. Niin graffiteilla, kehotaiteella kuin tatuoinneilla on pitkä historia ja kaikkia on varjostanut rikollisuus ja laittomuus. Ihmiselle tatuointi on keino tarkastella itseään, muistojaan ja merkittäviksi kokemiaan asioitaan eri aikoina. Tatuoinneilla halutaan kertoa omasta itsestään, mutta samalla tatuoitu henkilö kuuluu laajempaan yhteisöön. Tatuoinnit tarjoavat estetiikalle paljon tutkimusaiheita.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords estetiikka, tatuoinnit, tatuointi, kehotaide, graffitit			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällys

Johdanto	2
1 Tatuointien historiaa ja tekniikoita	5
1.1 Tatuointien historiaa länsimaissa	7
1.2 Tatuointien historiaa Suomessa	9
1.3 Tatuointien tekotavoista ja poistamisesta	11
2 Tatuoinnit ja taidemuodot	13
2.1 Tatuointikuvien tyyli	14
2.2 Iho pohjana	19
2.3 Kehotaide	21
2.3.1 Osaksi yhteisöä	21
2.3.2 Tarinankerronta	26
2.3.3 Osa kauneuskäsitystä	28
2.3.4 Rikos ja rangaistus	28
2.3.5 Identiteetti	29
2.4 Graffitit ja tatuoinnit	30
2.5 Tatuointimessut	36
3 Tatuointien esteettiset ja psykologiset funktiot	38
3.1 Tatuoinnin muuttuva merkitys	40
3.2 Yksilö tatuoinnin kantajana	44
3.3 Tatuoinnit muistoina ja symboleina	48
3.4 Tatuoinnit ja individualismi	52
3.5 Tatuoinnit ei-toivottujen jälkien peittäjinä	54
Lopuksi	56
Lähteet	60
Kuvien tiedot	65

Johdanto

Uuden tatuoinnin ilmestyminen kehoon on aina ihmeellistä. Ensin siihen kiinnittää huomiota alituisesti, vähintään parantumisen ajan. Jonkin ajan kuluttua tatuointi on niin luonnollinen osa kehoa, ettei sitä erityisemmin enää huomioi. Ennen kuin uusi tatuointi on edes valmis ja osa ihoa, tapahtuu paljon. Ensin olet pohtinut, millaisen kuvan haluat. Sitten alkaa tatuojan metsästys ja ajanvaraus halutulle tatuojalle. Taiteilija luo oman hahmotelmansa visiostasi. Parhaimmillaan tatuojan ja sinun mielikuvasi kohtaavat täydellisesti. Joskus neuvotellaan useamman kerran, jotta kumpikin osapuoli olisi tyytyväinen. Tatuoijaan ja tulevaan tatuointiin kohdistuu niin toiveita kuin pelkojakin. Kaikki huipentuu siihen, että neula iskee ihoosi. Silloin tietää, ettei enää voi perääntyä ilman, että jotakin on jo ihon alla. Jok’ikinen viiva ja piste tuntuvat; välillä kipu on lievää, välillä suorastaan tuskallista. Operointituolilla maattessasi tai istuessasi ehkä tutustut tatuoijaan paremmin juttelemalla hänen kanssaan niitä näitä. Tietyn ajan kuluttua tatuoija ilmoittaa olevansa valmis ja saat nousta katsomaan kuvaa peilistä. Siinä se nyt on: uusi kuva, omassa kehossasi. Siinä se nyt on koko loppuelämäsi.

Tatuointini ihossani ovat innoittaneet minua tutkimaan tatuointikulttuuria tarkemmin: Miksi niitä otetaan? Onko kaikilla tatuoinneilla jokin tarina? Ovatko tatuoinnit taidetta? Muuttuuko tatuoinnin merkitys ajan myötä? Pro gradussani pyrin hahmottelemaan niitä erilaisia esteettisiä ja psykologisia funktioita, joita tatuoinneilla on nykyisessä länsimaalaisessa kulttuurissa. Tarkastelen myös tatuointien taiteellisia piirteitä sekä vertailen tatuointikulttuuria taideperinteeseen. Graffitien ja kehotaitteen tavoin tatuoinnit ovat saaneet enemmän hyväksyntää länsimaissa sekä omaksuneet piirteitä perinteisiltä taidemuodoilta.

Alun perin tatuoinnit liittyivät tiiviisti alkuperäiskansojen ja yhteisöjen rituaaleihin ja uskonnollisiin menoihin. Historian aikana tatuointeja on käytetty myös merkitsemiseen, ja tällaisina ne ovat kertoneet muun muassa yksilön asemasta yhteisössään. Nykyään rituaaleihin ja merkitsemiseen liittyvät tatuointitavat ovat vähentyneet ja tatuointeja on otettu enemmän pelkistä esteettisistä syistä. Tatuoinnit voidaan mieltää

mieluummin henkilökohtaisiksi merkinnöiksi kuin muille tarkoitetuiksi signaaleiksi. Poikkeuksena kuitenkin tiettyjen yhteisöjen tatuoinnit kuten esimerkiksi maoriheimon tai japanilaisen *yakuzan* tatuointikulttuurit. Tatuointien suosio ja näkyvyys ovat kasvaneet länsimaissa; tatuoinneista on tullut osa valtakulttuuria. Yllä mainituista syistä tatuointeja on mielekästä tutkia estetiikan näkökulmasta. Miksi emme tutkisi ilmiötä, jolla on vahvat juuret kulttuurihistoriassa ja joka kasvattaa jälleen näkyvyyttään yhteiskunnassa?

Tatuointi-sanan historia voidaan johtaa Polynesian alueen sanasta *tatu* tai *tatau*, joka tarkoitti merkitsemistä tai iskemistä. *Tatu*-sanasta johdetut termit yleistyivät Euroopassa vasta 1790-luvulla. Tätä ennen Euroopassa tatuomisesta käytettiin nimityksiä, jotka viittasivat muun muassa lävistämiseen ja leimaamiseen. Englannin kielessä tällaisia sanoja olivat muun muassa *pounce* ja *pink*. (Caplan 2000, xv; xx–xxii.) Suomeen verbi ”tatuoida” on luultavasti tullut ruotsin kielen sanasta *tatuera* (Ruotsalainen 2010, 3). YSA:n mukaan tatuointi-sanalle sopivia rinnakkaistermejä ovat muun muassa ”kehotaide” ja ”koristautuminen” (YSA – Yleinen suomalainen asiasanasto 2015). Näin ollen, kun puhumme kehotaitteesta, sana ”tatuointi” voidaan yhdistää taiteeseen.

Ensimmäisessä luvussa käyn läpi tatuointien historiaa, jonka pääpainon pidän länsimaissa. Idän tatuointihistoria on vähintään yhtä pitkä kuin länsimaalaisen, mutta tämän tutkielman kannalta oleellista on lähinnä länsimaalainen tatuointihistoria. Kielloista ja tuomitsemisesta huolimatta tatuoinnit ovat säilyneet länsimaissa ja aika ajoin olleet jopa muodissa. Tarkastelen Suomen tatuointihistoriaa, joka muuhun maailmaan verrattuna on erittäin lyhyt. Käsittelen myös lyhyesti nykyaikaisia tapoja tehdä ja poistaa tatuointi.

Toisessa luvussa vertaan tatuointeja perinteisiin taidemuotoihin. Kaikkia tatuointeja ei välttämättä voida laskea taiteeksi, mutta nykyaikana tatuointikulttuuri on kuitenkin saanut paljon taiteenomaisia piirteitä. Esimerkkinä ovat muun muassa tatuointimesuilla järjestettävät tatuointikilpailut, joissa tatuointeja arvioidaan esteettisesti ja teknillisesti. Tatuointeja jaotellaan tyyliin samalla tavalla kuin perinteisiä taidemuoto-

ja jaotellaan eri tyyleihin. Usein taitavista tatuoijista käytetään nimitystä ”tatuointitaiteilija”¹. Vertailen tatuointeja myös kahteen rinnakkaisilmiöön: graffiteihin ja kehotaiteeseen. Tatuointien lailla graffiteilla on ollut rikollinen leima, mutta ne ovat saaneet nykyaikana enemmän hyväksyntää ja suosiota yhteiskunnassa. Graffiteja on muun muassa alettu hyödyntää näyttävinä seinäkoristeina rakennusten ulkoseinissä. Kehotaiteella on tatuointien tavoin pitkä historia ja kehotaiteen alle voidaan liittää tatuointien lisäksi esimerkiksi arpitatuoinnit ja lävistykset. Käsittelen myös ihoa, joka luo tatuoinnille uniikin ja alati muuttuvan pohjan.

Kolmannessa luvussa käsittelen tatuointien esteettisiä funktioita, jotka tuovat mukanaan tatuointien psykologiset ulottuvuudet. Tatuoinneilla pyritään ikuistamaan iholle itselle merkittäviä asioita elämästään. Muistot merkittävistä asioista eivät kuitenkaan ole muuttumattomia, joten tatuoinnit sekä niihin liittyvät ajatukset ja tulkinnat muuttuvat. Tatuoinnit myös heijastavat nykyajan individuaalista kulttuuria. Käsittelen ihmistä tatuoinnin kantajana, sillä tatuointia ei voida tarkastella täysin ilman sen omistajaa. Tatuoinnit toimivat niin symboleina kuin muistoina ja näistä käytän esimerkkeinä kolmea tapausta: Maria Jose Cristerna, Rick Genest ja Tova Friedman. Lopuksi esittelen lyhyesti, miten tatuoinnit voivat toimia ei-toivottujen jälkien, kuten rintasyöpäleikkausarpien, peittäjinä.

Pohdintojeni pääpaino on nykyajassa, jolloin tatuoinneista on alettu keskustella enemmän julkisuudessa. Pyrin tuomaan esille omia kokemuksiani, sillä olen sekä ottanut tatuointeja että suunnitellut niitä. Olen myös jonkin verran tutustunut tatuointien tekemiseen sekä tatuointeihin liittyvään alakulttuuriin, kuten tatuointitapahtumiin ja -kilpailuihin. Huomioin tutkielmassani ainoastaan sellaiset tatuoinnit, jotka ovat iholla pysyviä, sillä muuten aiheesta tulisi liian laaja. Tällöin mukaan ei lueta kosmeettisia tatuointeja eikä hennatatuointeja, jotka kestävät vain tietyn ajan. Raja-

¹ Englannissa termi on *tattoo artist*. Suomeksi *artist* voidaan kääntää muun muassa ”artistiksi” tai ”taiteilijaksi”. ”Artisti” kuitenkin on terminä laajempi ja luo enemmän mielikuvia esimerkiksi musiikkiin tai viihteeseen. Artisti-sanaa myös käytetään herkemmin, jos halutaan luoda taiteilijamaisia piirteitä esimerkiksi työnimikkeeseen. Englanninkielinen termi kuitenkin viittaa enemmän visuaalisiin taiteisiin ja perinteisiin taidemuotoihin, jonka takia koen, että suomeksi parempi termi on ”taiteilija” (Dictionary.com 2016). Tatuointi on kuitenkin lähempänä perinteistä kuvataidetta kuin esimerkiksi musiikkia.

takseni tutkielmaa, en pohdi erityisemmin tatuoinnien tai tatuointien eettisiä tai uskonnollisia puolia.

Tatuoinnit ja tatuointi ovat aiheita, joista ei erityisesti mainita mitään estetiikan teoksissa. Yhtenä poikkeuksena voidaan pitää Immanuel Kantin maori-tatuointeja koskevia kommentteja teoksesta *Arvostelukyvyyn kritiikki* (1790). Aiheeni on kuitenkin melko uusi estetiikan alalla. Tatuoinneista kertova kirjallisuus vaihtelee paljon tieteellisestä tekstistä viihteelliseen kirjallisuuteen. Etenkin viihteellisen kirjallisuuden määrä on kasvanut tatuointien suosion myötä. Tieteellistä aineistoa on kuitenkin vähemmän kuin viihteellistä kirjallisuutta.

1 Tatuointien historiaa ja tekniikoita

Tatuointien historia on pitkä. Vanhin todiste tatuoinneista löydettiin vuonna 1991 Alpeilta, Özin jäämieheltä. Ruumiin on arvioitu olevan noin 5300 vuotta vanha ja ruumiista löydettiin 57 tatuointia. Ennen jäämiehen löytymistä tatuoituja ruumiita oli löydetty jo vuonna 1948 Venäjän ja Kiinan väliseltä rajalta. Näistä pazyrikilaisten ruumiista löydettiin monia heimotatuointeja, joissa heijastui maagisia ja uskonnollisia uskomuksia. Tämän lisäksi vanhoilta egyptiläisiltä ruumiilta on löydetty paljon tatuointeja. Tatuointeja on löydetty jonkin verran myös antiikin kreikkalaisilta, mutta antiikin Kreikassa tatuointeja käytettiin lähinnä orjien ja rikollisten merkitsemiseen. (Nyström 2009, 8.) Esittelen tässä luvussa tatuointien historiaa länsimaissa ja Suomessa.

Johdannossa mainitsemani Kantin kommentit tatuoinneista sekä Kantin tatuointikohdasta koskevat kommentoinnit ovat harvoja estetiikan alalla tehtyjä kommentointeja tatuoinneista. Robert Wicks (1999, 163) selostaa artikkelissaan ”KANT ON BEAUTIFYING THE HUMAN BODY”, että Kantin mukaan Maorien spiraalitatuoinnit ovat kauniita puhtaina malleina, mutta eivät sovi ideaalin, kauniin ihmisen malliin. Sillä jos ihmisen ulkonäkö on kaunis, hän ei tarvitse tatuointeja. Kantin ajatus ihmis-

kauneudesta pohjautuu neoklassiseen ajatteluun ihmisen anatomisesta täydellisyydestä ja luontaisesta kauneudesta, jossa kehon tietty määrä osia rakentuu tietyllä tavalla. (Wicks 1999, 163; 168.) Wicks (1999, 167) tulkitsee, että Kantin mukaan tatuoinnit vääristävät arpien tai ihomuutosten tavoin ihmisen kasvojen luontaisia piirteitä, jolloin kasvot eivät ole enää luonnolliset. Tatuoinnit on nähty maskina, joka peittää ihmisen kasvot, vaikka luultavasti kasvotatuointeja harjoittavissa kulttuureissa tatuointimattomat kasvot on voitu nähdä keskeneräisinä. (Wicks 1999, 167–169.) Wicks (1999, 170) kuitenkin huomauttaa, että jos tatuoinnit asetellaan taitavasti kasvonpiirteiden mukaan, niiden ei tulisi vääristää kasvon luontaisia piirteitä, vaan korostaa niitä.

Kantin mukaan ihmiskeho voi olla kaunis, jos sen kauneus ei ole ristiriidassa moraalin kanssa. Tällöin joko tatuointien muoto on moraalin vastainen tai niiden tapa ilmentää moraalialia on ristiriidassa ideaalin ihmiskauneuden kanssa. (Wicks 1999, 169–171.) Syynä ei ole Wicksin (1999, 171) mukaan tatuointien muoto, sillä spiraalitatuointien tarkoitus on symboloida joko voimaa tai rauhaa. Syy Kantin kuvaamaan ristiriitaan liittyy siis ilmentämiseen tapaan. Yksi syy voi olla, että ihmisen kasvoihin ei ole tapana kuulua spiraalinmuotoisia kuvioita eli luonto ei ole sellaisia tarkoittanut. Toisaalta luonto ei välttämättä ole tarkoittanut luoda joillekin ihmisille normaalia suurempia silmiä, mutta tämä piirre koetaan usein kauniina. Syy ristiriitaan voi olla asioiden huono assosiaatio, vaikka sekä kasvojen piirteet että tatuointi kuvaisivat esimerkiksi voimaa. Tällöin Kantille tatuoinnit ovat vain abstrakteja muotoja. Länsimaalaisessa kulttuurissa tatuointien assosioiminen kasvoihin on harvinaista, vaikka joissain kulttuureissa, joissa tatuoinnit kuuluvat kiinteästi yhteisön identiteettiin, tatuointien assosioiminen kasvoihin on luonnollista. (Wicks 1999, 172–174.) Wicks (1999, 174–175) huomauttaa, että syy assosiaation heikkoudesta on ristiriidassa Kantin teoriasta taiteellisesta kauneudesta, joka perustuu assosiaatioiden rikkauteen. Luovan neron luovuus on luonnollista energiaa, joka tuottaa taidetta, jossa on monenlaisia assosiaatioita. Voidaan siis väittää, että tatuoinnitkin ovat luovan neron tuotosta ja näin luonnollisia. (Wicks 1999, 175.) Tämä ekspressionistisempi ajatus ihmisen luovuudesta soveltuu Wicksin (1999, 178) mukaan paremmin kasvotatuointien tarkasteluun kuin neoklassinen malli ihmisen luonnollisesta kauneudesta. Kantin

teorioita arvioitaessa on huomioitava, että Kantin teokset ovat jo pari sataa vuotta vanhoja ja niissä heijastuu aikansa ajatusmaailma.

1.1 Tatuointien historiaa länsimaissa

Tahitilaiset esittelivät 1700-luvulla kapteeni James Cookin laivueelle tatuoinnin. Laivueeseen kuulunutta Joseph Banksia hämmästytti eniten nuorten ihmisten sitoutuminen kivuliaisiin prosesseihin. Banks oli todistamassa 14-vuotiaan tytön tatuointiprosessia, jonka nuori tyttö juuri ja juuri kesti kivusta huolimatta. Tatuointiprosessi vaikutti niin tärkeältä, ettei Banks ollut nähnyt yhteisössä ketään nuorta, jolla ei olisi ollut kyseisiä tatuointeja. (Thomas 2014, 49–51.)

Tatuointeja on esiintynyt Euroopassa jo muinaisen Egyptin ajoilta lähtien. Keskiajalla tatuointien suosio romahti, sillä tatuoinnit kiellettiin kristillisissä piireissä 300-luvulla. Vaikka tatuoinnit vähenivät Euroopassa keskiajalla, muualla niiden suosio säilyi. Tatuointien suosio osana kulttuuria näkyi erityisesti alkuperäiskansojen keskuudessa. Parhaimpia esimerkkejä löytyy Euroopan ulkopuolelta, erityisesti Uuden-Seelannin maori-heimolaisilta. Maoreilla tatuoinnit ovat kuuluneet osaksi kulttuuria jo heimon syntyajoilta lähtien. (Nyström 2009, 8–9.)

Tatuoinnit löydettiin Euroopassa uudelleen suurten löytöretkien aikaan, jolloin merimiehet alkoivat ottaa alkuasukkailta tatuointeja. Euroopassa uskonnollisten tatuointien suosio kasvoi 1600- ja 1700-luvuilla. 1700-luvulla merimiestatuoinnit yleistyivät vauhdilla ja niille alkoi kehittyä oma kuvakielensä. Samalla syntyivät myös ensimmäiset tatuointiliikkeet. (Nyström 2009, 10.) 1800-luvulla tatuointien huuma yltyi ja tatuoinneista tuli muun muassa osa viihdeteollisuutta, jossa runsaasti tatuoidut naiset (kuten Nora Hildebrandt ja Irene Woodward) esittelivät tatuoitua kehoaan julkisesti (Nyström 2009, 10; Mifflin 2013, 10–14).

1800-luvun lopulla ja 1900-alussa muutamat teoreetikot yrittivät kehitellä tapoja, joilla voitaisiin ennustaa yksilön luonteenpiirteitä hänen kehotaiteensa ja tatuointien-

sa perusteella. Tatuointi nähtiin merkinä, josta voitiin lukea kantajansa tulevat teot. Itävaltalainen teoreetikko Adolf Loos (1870–1933) edusti niitä, jotka yhdistivät tatuoinnit rikollisuuteen. Loos julisti, että eurooppalainen tatuoitu mies, joka kuoli tekemättä murhaa, yksinkertaisesti kuoli ennen kuin ehti täyttää kohtalooaan murhaajana. (Ellis 2012, 14.) Edisonin elektromagneettisten teorioiden innoittamana Samuel O'Reilly esitteli ensimmäisen elektronisen tatuointikoneen vuonna 1891. Vuonna 1904 Charlie Wagner esitteli oman parannellun versionsa. Percy Watersin innovaatioiden ansiosta tatuointikoneista tuli nopeampia, halvempia ja ne olivat helpommin saatavilla. (Thorne 2012, 20.)

Kuva 1. Nora Hildebrandt (Charles Eisenmann, noin 1880). Hildebrandtin käsivarsilla ja décolleté-alueella on erotettavissa lukuisia tatuointeja.

1900-luvun alun jälkeen tatuointien huumaus laantui ja tatuointeja harrastivat lähinnä merimiehet, sirkuslaiset, sotilaat ja rikolliset. Tatuointien suosion ja arvostuksen laantuessa tatuoituja ihmisiä alettiin hiljalleen vieroksua. 1950- ja 1960-luvuilla tatuoinnit yhdistettiin rikolliseen toimintaan sekä alkoholismiin ja muun muassa New Yorkissa haluttiin lopettaa tatuointi kokonaan. Samalla alettiin epäillä tatuointien ja tatuointiliikkeiden hygieniää. Lopetusaikojen tehostamiseksi vedottiin myös tatuointien epämorallisiin piirteisiin ja tatuointiliikkeet alkoivat vähentyä Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Ainoastaan Englannissa tatuointeihin suhtauduttiin astetta suopeammin. (Nyström 2009, 10–11.)

Yhdysvaltalaiset Jerry Collins, Lyle Tuttle ja Don Ed Hardy alkoivat kehittää tatuointikulttuuria uudelleen 1960-luvulla (Nyström 2009, 11). Monet aikansa nuoret tatuointitaiteilijat, kuten Don Ed Hardy, kokivat tärkeänä luoda tatuointialalle eettiset ja hygieniastandardit. Samalla haluttiin, että tatuointijat järjestäytyisivät omaksi ammattiryhmäkseen. (Govenar 2000, 233.) Merimiehien ja rikollisten tilalle tatuointien asiakkaiksi nousi aikansa kapinoiva nuoriso, jolloin tatuoinneista tuli taas muotia. Moottoripyöräjengit rupesivat hankkimaan tatuointeja, mistä puolestaan innostuivat rock-bändien jäsenet. 1970-luvulle tultaessa tatuoinnit levisivät myös eurooppalaisten nuorten keskuuteen. Samalla tatuointien maine muuttui pikkuhiljaa positiivisemmaksi. New Yorkissa tatuointiliikkeet kieltänyt laki kumottiin kuitenkin vasta vuonna 1997. Yhdysvalloissa tatuointilehdet alkoivat yleistyä, minkä myötä niitä tuotiin myös Eurooppaan sekä ryhdyttiin tuottamaan omia eurooppalaisia versioita. (Nyström 2009, 11–12.) Nykyään Euroopan alueella noin 12 prosenttia väestöstä on tatuoituja (ECHA 2019 (2)).

1.2 Tatuointien historiaa Suomessa

Muuhun maailmaan nähden Suomen tatuointihistoria on lyhyt, sillä Suomen maaperältä ei ole löydetty esihistoriallisia todisteita tatuoinneista. Joitain pieniä löydöksiä on tulkittu mahdollisiksi tatuoinneiksi, mutta selkeitä todisteita ei ole. (Ruotsalainen 2010, 2.) Tutkija Jari Ruotsalaisen (2010, 2) mukaan Suomen historiankirjoitus ei myöskään tunne tatuointien ilmiötä. Suomalais-ugrilaisista kansoista kuitenkin hantit

ja mansit harjoittivat tatuoimista. Suomalaisten keskuuteen tatuoinnit luultavasti tulivat merimiesten ja venäläisten vankien mukana. (Ruotsalainen 2010, 2.)

Suomessa tatuoinnit yleistyivät vasta 1970-luvulla ja ne levisivät pääasiassa nuorisokulttuurin voimin. Vaikutteita tuli erityisesti Englannista. Kuitenkaan vielä 1980-luvun alussa Suomessa ei ollut ainuttakaan tatuointiliikettä ja lähin sijaitsi Tukholmassa. Ensimmäinen tatuointiliike Suomeen perustettiin vuonna 1987 Ruovedelle. 1988 Helsinkiin perustettiin kolme liikettä, jotka ovat vieläkin toiminnassa. Tämän jälkeen tatuointiliikkeet alkoivat pikkuhiljaa yleistyä muuallakin. (Nyström 2009, 12.) Nykyään noin 10 prosenttia suomalaisista on tatuoituja (Toivonen 2019).

Suomessa toimii vuonna 1994 tatuojien toimesta perustettu Finnish Tattoo Artists Association eli F.T.A.A.², joka on Suomen tatuointikulttuurin kattojärjestö. F.T.A.A. haluaa edistää ammattitaitoa sekä tatuointien yleiskuvaa Suomessa. F.T.A.A. on laatinut suosituksia muun muassa steriloinnista sekä työpisteeseen liittyvistä välineistä. Nämä suositukset on huomioitu Ympäristökeskuksen laatimassa tatuointiliikkeen perustamisohjeissa. F.T.A.A. järjestää myös muun muassa koulutustapahtumia sekä tatuointitapahtumia, joista tunnetuin jokavuotiset Helsingin kansainväliset tatuointimessut. (Finnish Tattoo Artists Association 2017.)

Vuonna 2019 Helsingissä toimiva Euroopan kemikaalivirasto ECHA on esittämässä EU-komissiolle sellaisten tatuointimusteiden kieltämistä, jotka sisältävät terveydelle haitallisia ainesosia. Tiettyjen ainesosien on epäilty aiheuttavan muun muassa syöpää sekä hedelmällisyyden alentumista. (ECHA 2019; Toivonen 2019.) Koko EU:n kattavaa lakia kiellosta odotetaan jo vuodelle 2020 ja se tarkoittaisi noin 4000 ainesosan kieltämistä. F.T.A.A:n puheenjohtaja Tony Raita työskenteli kemikaaliviraston arvioinnin asiantuntijana ja kokee kiellon olevan hyvä asia. Hänen mukaansa rajoitus mahdollistaisi, että EU:ssa myytäviä värejä olisi turvallista käyttää. (Toivonen 2019.)

² Mediassa välillä myös suomeksi *Suomen tatuointiartistien yhdistys*. Tätä käytetty muun muassa Janne Toivosen (2019) artikkelissa ”Peräti 4 000 tatuointiväreissä käytettävää kemikaalia on menossa ensi vuonna pannaan, koska niissä piilee terveysriskejä”.

1.3 Tatuointien tekotavoista ja poistamisesta

Nykyaikana kaksi yleisintä tapaa tehdä tatuointeja ovat hennatatuoinnit ja neulatatuoinnit. Ensin mainitut kestävät vain muutaman päivän, mutta jälkimmäiset ovat pysyviä. Nykyaikana neulatatuoinnit tehdään tatuointikoneella, jossa koneen neula lävistää poraavalla liikkeellä ihon aina samaan syvyyteen verinahassa (kuvassa 2 on nähtävissä tatuointikoneen kärkiosa). Tatuoijan käytettävissä on useampia koneita, sillä koneiden säädöt vaihtelevat sen mukaan, tehdäänkö varjoja, väritystä vai linjoja. Neuloja on koneen kärjessä erilaisissa muodostelmissa ja neulojen määrä vaihtelee kolmesta 23:een. (Peltonen 2016, 60.) Neulan tehtävä on viedä mukanaan väri verinahkaan ihon kollageenisäikeiden väliin. Musteiden koostumus vaihtelee valmistajan ja värin mukaan, esimerkiksi musta väri voi olla hiiltä, rautapigmenttiä tai *Hae-matoxylon campechisnum* -puusta tehtyä uutetta. (Hannuksela 2012.)

Kuva 2. Tatuointikoneen kärki iholla. Koneen kärjen yläpuolella voi nähdä kaavaimen (*stencil*) violettiä väriä. Kaavaimet helpottavat kuvien jäljentämistä iholle.

Tatuoinnin parantuessa tatuoidulle alueelle muodostuu rupi ja tatuoinnin paranemisaika on usein noin 3–4 viikkoa (Hannuksela 2012). Kokemukseni mukaan parantuvaa tatuointia tulee käsitellä kuin avohaavaa, jota pidetään puhtaana ja rasvataan säännöllisesti. Toisin kuin normaaleja avohaavoja tatuointia ei kuitenkaan pidetä

laastareiden tai siteiden alla paranemisaikana. Sattuuko tatuointi? Kokemuksesta sanoisin, että kyllä. Kivun voimakkuus vaihtelee sen mukaan, mihin tatuointi tehdään ja onko ihon alla luuta tai lihasta. Myös eri neulapääät tuntuvat eri tavalla. Ääriäiväpää tuntuu terävämmin kuin leveä värityspää, joka mielestäni on enemmän raapi-vampi. Jokainen kuitenkin tuntee kipua eri tavoin, joten joillekin ihmisille esimerkiksi tietty paikka kehossa saattaa olla kivuliaampi kuin toiselle. Osa myös kokee kipua voimakkaammin kuin toiset.

Tatuointien kohdalla allergiset reaktiot ovat mahdollisia ja usein allergian aiheuttavat tatuointivärit. Paranemisvaiheessa infektioriski on myös korkeahko. (Hannuksela 2012.) Epäpuhtaat työtilat ja tekovälineet ovat kuitenkin yleisin riski komplikaatioiden ja infektioiden syntyyn. Tällöin onkin tärkeää, että tatuoiija tai tatuointiliike on varmistanut työtilojen- sekä laitteiden puhdistuksen ja steriloinnin. Erityisesti tarvikkeiden (kuten tatuointineulojen) ja musteiden tulisi olla steriilejä. Huonot hygieniolot ovat suuri riski tartuttaa myös esimerkiksi veren mukana leviäviä tauteja. Tatuoiijan tulisi antaa asiakkaalle riittävä ohjeistus tatuoinnin jälkihoidosta. (Nyström 2009, 20–21.) Tatuointimusteen laatu voi myös vaikuttaa paranemiseen. Sekä kemikaalivirasto ECHA että F.T.A.A:n Tony Raita varoittavat kiinalaisista halpamusteista, joissa saattaa olla vaarallisiakin aineita. Tästä syystä asiakas voi kysyä tatuointiliik-keessä musteiden alkuperästä, sillä EU-laki velvoittaa yrittäjät kertomaan tuotteiden tarkat tiedot. (Toivonen 2019.)

Neulatatuointien poistaminen ihosta on suhteellisen vaativa operaatio, joka ei onnistu vaivatta. Tatuointeja poistavat katoavat tatuointejaan etenkin, jos ne ovat huonolaatuisia. Pienet tatuoinnit pystytään poistamaan leikkaamalla. Isompia tatuointeja voidaan häivyttää muun muassa hiomalla, laserhoidoilla tai voiteilla. Näistä kuitenkin saattaa jäädä jälkiä ihoon. (Hannuksela 2012.) Haalistuneen tai huonon tatuoinnin päälle voidaan myös tehdä peittotatuointi, jolloin vanhan tatuoinnin päälle tatuoidaan uusi, vanhan kuvan peittävä tatuointi. Peittotatuoinnit tehdään samalla tavalla kuin muutkin neulatatuoinnit.

2 Tatuoinnit ja taidemuodot

Tatuointien suunnittelussa ja tekemisessä on paljon piirteitä, jotka muistuttavat perinteisten taidemuotojen piirteitä. Tässä luvussa vertailen nykyajan tatuointeja, tatuointimista ja tatuointikulttuuria taideperinteeseen. Jo pelkästään tatuointeja on monenlaisia eikä niitä kaikkia voi verrata suoraan taiteeseen, mutta koen, että joitain yhtenäisyyksiä löytyy tatuointien ja taideperinteen väliltä.

Tatuointeja voi tarkastella monella eri tavalla, jopa eri taideteorioiden pohjalta. Nicolas Michaud (2012, 34) esittää, että eri taideteorioita tarvitaan ymmärtämään tatuointeja. Muun muassa formalismin avulla voidaan tutkia tatuoinnin muotoa itsessään ilman minkäänlaista kontekstia kuten ihoa. Voidaan tarkastella esimerkiksi tatuoinnin ääriviivoja, väritystä tai sommitelmaa. Ekspressionismi puolestaan muistuttaa siitä, että tatuointi on osa ihoa sekä osa yksilöä ja sen myötä herättää tunteita. (Michaud 2012, 34.) Michaud (2012, 34) kokee tatuointien olevan myös eräänlaista performanssitaidetta, sillä iholla oleva tatuointi liikkuu ja muuttuu. Usein tatuoitu kuva on kopio toisesta kuvasta, joka siirretään ihmiskehoon. Siksi on vaikeaa sanoa, onko tatuoitu kuva itse taideteos vai kenties alkuperäinen kuva, joka kopioitiin iholle. Ihmiskeho luo oman uniikin pohjansa kuvalle ja jokainen ihmiskeho esittää saman kuvan eri tavoin. (Michaud 2012, 34–35.)

Michaud (2012, 36) pohtii, että tatuoinnit ovat haaste taidemaailmalle, eivätkä välttämättä kohtaa sen kriteerejä. Toisaalta niistä löytyy ominaisuuksia, joiden avulla ne voidaan laskea taiteeksi; ne haastavat meitä ajattelun ja tunteiden tasolla. Tatuointien kohdalla kiinnitämme huomiota sen pohjaan ja pohjan erityispiirteisiin. Tatuoinnit saavat meidät myös pohtimaan, mikä on taidetta ja mitä taideteos vaatii ollakseen taidetta. (Michaud 2012, 36–37.) Olen samoilla linjoilla Michaudin kanssa, että tatuoinnit haastavat meitä. Jo pelkästään kysymys siitä, onko taideteos itse alkuperäinen kuva vai siitä tehty tatuointi, saa pohtimaan taiteen rajoja. Tämä tietenkin synnyttää kysymyksen siitä, voiko kopio tai toisinto olla taidetta, esimerkiksi taideteoksesta otettu valokuva. Michaud (2012, 37) toteaa, että tatuointeja ei saa kieltää olemasta taidetta vain siksi, että ne ovat tatuointeja. Päinvastoin, pelkästään jo tatuointien

kiinnittyminen ihmiskehoon ja ihmisen persoonaan tekee niistä mielenkiintoisen esteettisen kokemuksen (Michaud 2012, 37).

2.1 Tatuointikuvien tyyli

Nykyajan tatuointien kuvat edustavat melko klassista kuvastoa verrattuna esimerkiksi nykytaiteeseen, joka on huomattavasti kokeellisempaa. Toistaiseksi kokeellisuutta näkee tatuoinneissa harvoin. Tatuoinneista voidaan löytää hyvin perinteistä symboliikkaa, joita pystytään löytämään myös perinteisistä taidemuodoista, esimerkiksi kuvataiteesta. Tatuointikuvat edustavat usein perinteisiä taidemuotoja, pop-taidetta tai jopa kitschiä. Hyvin usein tatuointien kuvat esittävät jotain, poikkeuksena geometriset kuviot ja erilaiset tekstuuripinnat, jotka peittävät tietyn pinta-alan ihosta. Ne ovat kuin abstraktien maalausten pintoja. Tatuoiijat saattavat uransa aikana erikoistua tiettyyn tyyliin, jolloin he tatuoivat asiakkaitaan vain kyseisellä valitulla tyylillä.

Tietyt tatuointityylit ovat periytyneet vanhojen alkuperäisheimojen tatuoinneista. Näistä tunnetuimpia tyylejä ovat maorien tatuoinnit sekä japanilainen tatuointityyli. Myös 1900-luvun lopulla suositut tribaalitatuoinnit ovat saaneet innoituksensa alkuperäiskansojen tatuointikulttuurista. Esimerkiksi Don Ed Hardy sai innoituksensa Lyle Tuttlén selkätatuointiin Mikronesian tatuointikuvioista. (Thomas 2014, 180.) Russ Thorne (2012, 28) mukaan tatuointien eri koulukunnat (*schools*) eli tyyliluokat³ ovat väljiä määritelmiä eri tatuointityyleille. Tatuointi voidaan luokitella yhteen tyyliluokkaan, mutta joskus tatuointi voi yhdistellä useampaa tyyliä. Thorne vertaa tatuointien tyyliluokkia musiikkiin: joskus kappale voi olla puhtaasti jotain tyylilajia ja välillä kappale on yhdistelmä useampaa. (Thorne 2012, 28–30.)

Teoksessa *Tattoo Art* (2012) Thorne listaa muutamia tunnistettavia tyyliluokkia perinteisestä tatuointityylistä uusimpiin tyyliluokkiin. Perinteinen eli vanhan koulukunnan (*Old School*) tatuointityyli alkoi kehittyä länsimaissa 1800-luvulta eteenpäin. Tyyli oli suosittu niin armeijan väellä kuin merimiehillä, jotka kehittivät tatuoinneille

³ Koen, että suomenkielessä ”tyyliluokka” tai ”tyyli” on luontevampia termejä kuin koulukunta.

omat symbolinsa ja merkityksensä. Perinteisen tatuointityylin kuvat ovat tyyliältään yksinkertaisia ja raskaita; ääriviivat ovat vahvat ja mustat. Värimaailma on rajoitettu perusväriihin sekä vihreään, harmaaseen ja violettiin. Ideana on, että kuvat on tehty kestämään kulumista ja aikaa. Yhdysvalloissa perinteinen tatuointityyli kehitti oman alalajinsa *Americana*, jonka kuvastoon kuuluvat muun muassa ruusut, tikarit, pääkal-
lot ja mustalaisnaiset. Kuvien merkitykset linkittyvät Yhdysvaltojen historiaan. Perinteistä tatuointityyliä harjoitetaan edelleen, mutta usein kuvat tehdään nykyajan menetelmin esimerkiksi tatuointikonetta käyttäen. (Thorne 2012, 30–33.)

Uuden tyylihuokan (*New School*) tatuoinnit lainaavat tyyllisiä piirteitä perinteiseltä tatuointityyliltä, esimerkiksi vahvat ja mustat ääriviivat. Väritys ei ole rajoitettu vaan mukana on muun muassa neovärejä ja jyrkkiä kontrasteja. Kuvasto on lähempänä sarjakuvia ja graffiteja. Uusi koulukunta lainaa perinteisen tyylin ideoita ja yhdistelee niitä muun muassa japanilaiseen taiteeseen tai esimerkiksi popkulttuuriin. Tyyli on hyvin lähellä kitschiä, sillä suosittuja kuvia ovat muun muassa söpöt ja herkullisilta näyttävät makeiset, leivokset ja esineet. (Thorne 2012, 33–35.)

Muun muassa scififantasian myötä biomekaniikka on yleistynyt uutena tatuointityylinä. Taustalla on ajatus mekaniikan ja keinoeläinten osien yhdistyminen ja sulautuminen osaksi ihmiskehoa. Tatuoinnit ovat usein anatomisesti sijoitettu niin, että ne sulautuvat ihoon ja näyttävät suorastaan aidoilta ihomuutoksilta tai proteeseilta. Kuvastoon kuuluvat ruuvien, putkien ja mutterien lisäksi mutaatiot, mustat aukot, kudokset ja kehonesteet. Biomekaniikka hyödyntääkin paljon fantasia- ja scifielementtejä. Ideana voi olla esimerkiksi H.R. Gigerin synkkä scifimaailma, jonka Giger suunnitteli elokuvaan *Alien – kahdeksas matkustaja* (1979). (Thorne 2012, 36–43.)

Kuten edellä mainitsin, tribaalitatuoinnit ovat saaneet vaikutteita alkuperäiskansojen tatuointikulttuureista, erityisesti Polynesian alueelta, mutta myös esimerkiksi kelttikuvioista. Perinteiset tribaalit on rajoitettu mustaan väriin, ja ne ovat muodoltaan geometrisiä, symmetrisiä ja usein muotoutuvat kehonosan mukaan. Kuvan monimutkaisuus perustuu siihen, jäljitteleekö se esimerkiksi kelttikuvioita vai maorikuvioita. Usein on kiistelty siitä, miten paljon etenkin nykyiset tribaalitatuoinnit

noudattavat alkuperäisten kuvastojen symboliikkaa ja merkityksiä. 1900-luvun lopulla suosituksi ilmiöksi nousi neotribaalit, jotka tunnistaa piikikkäästä tyylistään. (Thorne 2012, 43–44.)

Kuva 3. Tribaalitatuointi. Tatuoinnin on tehnyt Cristian Cordova. (Tattoodelmono 2012.)

Suosittu tyyli luokka on mustaharmaat tatuoinnit, jotka nimensä mukaisesti tehdään mustalla ja harmaan eri sävyillä. Kuvasto vaihtelee paljon yksinkertaisista kuvioista valokuvamaisiin muotokuvaan. Yhtenä alatyylinä on yhden neulan tekniikka, jossa tatuointi tehdään monineulaisen tatuointikoneen sijaan yhdellä neulalla. Tämä tekniikka kehittyi aikoinaan vankiloissa, joissa käytettiin kaikkea, mitä oli tarjolla. Lahjakkaiden taiteilijoiden ja kehittyneiden tekniikoiden ansiosta mustaharmaa tyyli on erittäin suosittu tatuointityyli. (Thorne 2012, 47–49.)

Japanilainen tatuointityyli lainaa kuvastonsa perinteisestä japanilaisesta taiteesta kuten *ukiyo-e* puupiiroksista. Japanissa tatuoinnit olivat ja ovat edelleen yhdistetty rikollisuuteen ja *yakuzaan*, vaikka tatuointi on laillistettu ja yleistynyt yhteiskunnassa. Japanilaiseen tatuointityyliin kuuluu paljon sääntöjä muun muassa sommitelun suhteen. Perinteisesti *yakuza* suosi *horimonoa* eli koko kehon täyttävää tatuointia. Nykyään japanilaista tyyliä tehdään pienemmille alueille ja aina tyylin sääntöjä ei noudateta niin tarkkaan. (Thorne 2012, 54–57.)

Kuva 4. Japanilaistyylinen tatuointi. Tatuoinnin on tehnyt Greg James. (Tattooentusiast 2012.)

Realismi sekä fotorealismi (kuten kuvan 5 tiikerin pää) ovat yleistyneet tatuoinneissa. Nimiensä mukaisesti tatuointien kuvista pyritään tekemään mahdollisimman realistisia, lähes valokuvamaisia. Realismi vaatii tatuoinneissa tarkkaa värien valintaa ja taitoa luoda syvyysvaikutteita. Realistiset kuvat vaativat tatuoijalta paljon tietämystä tekniikoista sekä harjoitusta. Realismin lisäksi tekstitatuoinnit ovat yleistyneet. Tekstien fontit vaihtelevat yksinkertaisista kirjoituskonefonteista taidokkaisiin, käsin suunniteltuihin fontteihin, joiden sommitteluun ja luomiseen on käytetty paljon aikaa. Realismin tavoin tatuointitaiteilija saattaa erikoistua juuri tekstitatuointeihin. (Thorne 2012, 57–66.)

Kuva 5. Mustaharmaa, realistinen tatuointi, jonka tehnyt Pitbull Tattoo Thailand (Pitbull Tattoo Thailand 2017). Erityisesti tatuoinnin tiikeri on hyvin fotorealistinen.

Eri tatuointityylit muistuttavat perinteisiä taidemuotoja eri tavoin. Erityisesti realismi, fotorealismi ja jotkin mustaharmaat tatuoinnit muistuttavat paljon perinteistä realis-

tista maalaustyyliä. Kankaan sijasta pohjana on iho. Mustaharmaissa töissä saattaa välillä olla vaikutteita esimerkiksi tussi- ja lyijykynästä. Jotkut tatuointitaiteilijat lähestyvät ihoa kuin maalausta: kuvan värit muistuttaa esimerkiksi vesiväri- tai öljyväripintaa (Thorne 2012, 50).

Thornen kuvailemia tyylistuuntauksia voidaan hyödyntää esimerkiksi tatuointikilpailuissa. Kilpailuista on lisää kohdassa 2.5. Tatuointikulttuuria ja -yhteisöjä seuranneena vaikuttaa, että tyylien tunteminen on tärkeää niin tatuojalle kuin tatuointien ottajille. Mieleeni tulee elokuvien kategoriat: yleisö etsii tietynlaisia elokuvia, esimerkiksi kauhuelokuvia ja elokuvien tekijät puolestaan tekevät tietyn tyyllisiä elokuvia, jotka jollain tavoin vastaavat yleisön mieltymyksiä esimerkiksi kauhuelokuvista.

2.2 Iho pohjana

Kun katsomme omaa tai toisen tatuointia, saatamme välillä unohtaa, että katsomme elävää kudosta. Iho luo omat haasteensa muun muassa tatuoinnin ulkonäköön sekä säilyvyyteen. Charles Taliaferro ja Mark Odden (2012, 10) huomauttavat, että ihmisen yksilöllinen DNA tekee jokaisesta tatuoinnista uniikin, vaikka ihmiset ottaisivatkin täysin samanlaisen kuvan ihoonsa. Tatuointeja ei siis voi täysin kopioida ihosta toiseen (Taliaferro & Odden 2012, 10).

Taliaferron ja Oddenin (2012, 11) mukaan tatuointi ei ole ainoastaan ulkoinen, näkyvä kuva, vaan myös ihon alla olevia merkkejä. Tatuointeja harvoin ajatellaan erillisinä objekteina ihosta, vaan värjättyjen solujen joukkona, jota kutsumme ihoksi. Tatuointi on tietyllä tavalla ”kaksoisiho”⁴, joka on samalla aineellinen ja fyysinen objekti, mutta samalla sillä on aineeton ja imaginaarinen puoli⁵. Tämä on kuin kaksitulkintainen kuva (esimerkiksi ankka-jänis kuva), jossa nähdään kaksi eri kuvaa, muttei kumpaakaan samaan aikaan. Samalla tavalla tatuointia ei voi nähdä samaan aikaan fyysisenä objektina sekä osana ihoa. Kuva on itsessään helppo erottaa, mutta on vaikea

⁴ Taliaferro ja Odden käyttävät termiä *double skin* (2012, 11).

⁵ Taliaferro ja Odden käyttävät termiä *inferred object* fyysisen objektin vastakohtana (2012, 11).

erottaa, onko tatuointi värjättyä ihoa vai kokonaan oma objektinsa. Tatuointi vaikuttaa olevan ihon päällä, mutta se on myös ihon sisällä. (Taliaferro & Odden 2012, 11.)

Kuolevaisuus ja muutos ovat keskiössä tarkastellessa ihossa olevaa teosta. Esimerkiksi Michaud (2012, 36) toteaa, että tatuoinnit ovat sidottu ihmisen kuolevaisuuteen. Iho on siitä mielenkiintoinen pohja, että se on elävää kudosta, joka muuttuu, ikääntyy ja lopulta kuolee ruumiin mukana (Michaud 2012, 36). Rachel C. Falkenstern (2012, 97) on samalla linjoilla kuin Michaud ja toteaa, että tatuointi ei ole ikuinen vaan kestää niin kauan kuin iho, jolle se on tehty. Tatuointi kestää toki kauemmin kuin näytelmä, mutta sitä ei voi säilöä yhtä kauan kuin esimerkiksi maalauksia. Näytelmän tai tanssin tavoin tatuointi kuitenkin hyödyntää kehoa. Tatuoinnin muste menee ihon sisälle ja yksilö on näin tärkeä osa tatuointia. Mutta samalla yksilö ei kuitenkaan ole itse teos. Ihminen antaakin tatuoinnille elämän, sillä ilman ihmistä pohjalla teos ei ole tatuointi. Koska iho ja identiteetti ovat kaikilla erilaiset, tatuointikin on aina uniikki. Iho myös arpeutuu, ruskettuu, kuluu ja muuttaa koostumustaan ajan kuluessa. (Falkenstern 2012, 97–99.)

Kuva 6. Nilkkatatuointini kahtena eri aikana.

Vasen: Tatuointi keväällä 2012, noin kaksi viikkoa tatuoinnin jälkeen. Ääriviivat ovat vielä tarkat sekä iho hiukan punertaa vielä tatuoinnista. Tatuointi on kuvassa vielä parantumisvaiheessa.

Oikea: Tatuointi keväällä 2019. Vaikka valaistus on eri, voi kuvasta huomata, että tatuoinnin ääriviivat ovat pehmentyneet. Yläpuolella on uudempi tatuointi, joka on tummempi kuin nilkkatatuointi, sillä nilkkatatuointi on ehtinyt aikaa myöten haalistua. Haalistumisen syynä voi ajan lisäksi olla musteen laatu, hoitotapa tai muu tekijä, esimerkiksi atooppinen ihoni.

Tatuointi on siis teos, jonka materiaali muuttuu jatkuvasti, joten kuva ei ole periaatteessa koskaan täysin sama jokaisella katselukerralla. Ensimmäinen tatuointini (kuva 6) on vasta noin seitsemän vuotta vanha, mutta se on jo ehtinyt hiukan haalistua väreiltään. Vaikka kuva on rajoiltaan vielä tarkka ja aihe on erotettavissa, saa se minut silti usein tajuamaan, miten aika muuttaa kehoa ja tatuointia. Ajan myötä myös oma tulkintani on muuttunut kyseisen tatuoinnin kohdalla, mutta muuttuvasta merkityksestä puhun myöhemmin luvussa 3.1.

2.3 Kehotaide

Nicholas Thomasin (2014, 11) mukaan on vaikeaa vetää tiettyjä rajoja sille, mikä on kehotaidetta ja mikä esimerkiksi itsensä koristelua (*self-decoration*). Pelkästään hius-ten muotoilu voi kertoa kulttuurista paljon. Tatuointien tavoin muunlainen kehotaide on ollut suosittua alkuperäisheimojen keskuudessa ja kummallakin on pitkät juuret monissa kulttuureissa. Monet kehotaitteen muodot ovat edelleen suosittuja, esimerkiksi tatuointien tavoin lävistykset ovat yleistyneet. Samoin pienen markkinaraon ovat saaneet polttomerkintä (*branding*) sekä arpitatuoinnit (*scarification*⁶). (Thomas 2014, 11–12; 174.) On monia syitä sille, miksi ihmiset ovat käyttäneet kehotaidetta eri aikoina eri kulttuureissa. Tämä alaluku tarkastelee kehotaidetta muutamien teemojen kautta, joita Thomas käsittelee kirjassaan *Body Art* (2014). Erityisesti nykyään kehotaitteeseen liittyy vahvasti itsensä ilmaiseminen, jota myös Thomas käsittelee, mutta tätä puolta tatuointien kohdalla tarkastellaan pääsääntöisesti luvussa 3. Kehotaitteen eri funktioiden tarkastelu on tärkeää, sillä sen historia ja asema yhteiskunnissa kertoo myös paljon tatuointien historiasta ja asemasta.

2.3.1 Osaksi yhteisöä

Yleisesti ottaen kehotaide on ollut kiinteä osa yhteisön tapoja (*customs*) sekä yksilön keino tulla osaksi yhteisöään. Kehotaide on kiinteästi ollut osana yhteisön elämää ja

⁶ *Scarification* on hiukan hankala kääntää suomeksi. Suoraa sanakirjakäännöstä ei sille näytä vielä olevan. Yksi käytetty käännös on ”arpitatuointi”. Arpitatuoinnit ovat kuvioita, joita luodaan haavoittamalla ihoa. Arpitatuointeja tekee Suomessa muutama taho, mutta ilmiönä se on Suomessa harvinaisempi kuin tatuoinnit.

järjestystä. Kehotaide on liittynyt myös politiikkaan, esimerkiksi säätelemään ihmisten asemaa yhteisössään. Folkloristiikat ja antropologit ovat yleisemmin kokeneet kehotaiteen eri yhteisöjen tapana, jota on harjoitettu satoja vuosia, jopa tuhansia. (Thomas 2014, 47, 73.)

Kehotaide on toiminut kanavana aikuistumiselle tai aikuisen aseman saavuttamiselle. Erilaisia aikuistumisrituaaleja on pidetty erityisesti nuorille tytöille ja pojille, jotka ovat olleet aikuistumisen kynnyksellä. Kehotaiteen tekemiseen liittynyt kipu oli osa kärsimystä, joka täytyi kokea siirryttäessä lapsuudesta aikuisuuteen. Kehotaide on ollut näin merkki kasvusta ja saavutetusta tiedosta. Kehotaiteella yksilö on myös saavuttanut aikuisuuden tunteen, joka on osa henkistä kasvua ja siirtymistä yhteisössä lapsesta aikuiseksi. Esimerkiksi Papua Uusi Guineassa arpitatuoinnit kuuluivat osana miehen kasvua. Poika makasi äitiään (tai äitihahmoa) vasten samalla, kun hänen vartaloon viilettiin. Riitti kesti jopa kuusi viikkoa ja samalla pojalle kerrottiin pyhää tietoutta. (Thomas 2014, 60–65.) Nykyäänkin tatuoinnit ja muu kehotaide voi olla merkki aikuistumisesta, sillä esimerkiksi tatuointeja, arpitatuointeja ja erikoisempia lävistyksiä (esimerkiksi genitaalialueen lävistyksiä) tehdään yleensä vain täysikäisille. Pelkästään korvakorureikienkin ottaminen voi merkitä nuorelle tytölle naisistumista tai eräänlaista kasvua. Tatuoinnit varsinkin liitetään usein vahvasti aikuisuuteen. Tietyt kehotaiteen muodot ovatkin eräänlaisia aikuistumisen merkkejä, vaikkei yhteisö vaadi niitä ottamaan.

Kehotaide on ollut tärkeä osa jopa maailmankatsomusta. Tahitilaisten tatuointikulttuuri oli ensimmäisille eurooppalaisille matkaajille jotain, joka oli pitkään vaikea ymmärtää. Tahitilla uskottiin kahdenlaiseen voimaan: valon ja elämän voimaan *ao* sekä pimeyden ja tuonpuoleiseen voimaan *po*. *Po* on koko elämän perusta ja välttämätön muutokselle, mutta myös hyvin vaarallinen. Vastasyntynyt lapsi tuli suoraan *po*:sta ja oli näin vaarallisesti *tapu*⁷. Tästä syystä vauvoille ja lapsille suoritettiin paljon erilaisia riittejä, joilla vähennettiin *tapua* ja pidettiin muut yhteisön jäsenet, jopa

⁷ *Tapu* (tai englanniksi *taboo*) viittaa polynesialaisissa kulttuureissa kaikkeen, joka on kielletty sen pyhyyden vuoksi (Countries and their Cultures 2019). Jotta ihminen kykeni kasvattamaan sisäistä *manaansa* (maagista voimaa) ja välttymään ikäviltä sattumuksilta, oli yhteisön luotava *tapuja* (Encyclopædia Britannica 2019).

lapsen vanhemmat, turvassa vaaralliselta voimalta. Riitit siis ”puhdistivat” lapsen turvallisiksi yhteisön muille jäsenille. Tatuoiminen oli yksi puhdistautumisriitti, jonka avulla ihminen tuli sosiaalisiksi ja aikuiseksi ihmiseksi. Tatuoija oli asiaan vihkiytynyt pappi, joka valvotuissa olosuhteissa haavoitti ihon verille ja vasaroi kasvipohjaisen värin ihoon. Tahitilaisille tatuoiminen oli muutenkin lääkinnällinen ja rituaalinomainen toimenpide, jonka määräsi yhteisön uskomus. (Thomas 2014, 55–58.)

Kehotaide on hyvinkin paljon yhteyksissä politiikkaan, esimerkiksi kehotaide voi määrittää yksilön sosiaalista statusta tai kehotaide voi olla keino vastustaa yhteisön normeja. Ga’andan kansalla Pohjois-Nigeriassa politiikka on keskittynyt avioliittoon,

Kuva 7. Eteläetiopialainen nainen (Iriano Dinelli 2009). Hänen torsossaan on nähtävissä arpatatuointeja sekä hänellä on myös venytetyt korvarei'ät.

jotka solmittiin osapuolten ollessa hyvinkin nuoria. Tyttöjä valmisteltiin avioliittoon arpikuvioinneilla (esimerkkiä samanlaisesta kuvioinnista kuvassa 7). Arpikuviot aloitettiin vatsasta ja otsasta, josta ne pikkuhiljaa levisivät muualle kehoon. Jokainen arpeutushetki oli seremonia, joka valmisti tyttöä tulevaan aviovaimon rooliin. Kuviointi usein sai vaikutteita vanhemmilta, naimisissa olevilta naisilta, mikä linkitti tytöt naiseuden maailmaan. (Thomas 2014, 73–74.)

Kehotaide ei ole vain merkki yhteisön tavoista vaan myös keino hallita yhteisöä. Eri-tyisesti prosessit, joilla kehotaidetta tehdään, ovat kivuliaita ja tehokkaita tapoja hallita yksilöä. Samoalaiseen perinteeseen kuuluvat tatuoinnit. Miehillä näyttävä tatuointi on *pe'a*, joka peittävyydellään muistuttaa housuja. John Stair pääsi tutustumaan ylempiluokkaisten poikien tatuoimiseen vuonna 1840. Poikaa ei tatuoitu yksin vaan suuren joukon ympäröimänä. Ympäröivä joukko lohdutti ja rohkaisi kärsivää poikaa. Tatuoimisen jälkeen usein poika joutui lepäämään kivun ja paranemisen takia. Tatuointiperinne liittyi samoalaiseen hierarkiaan, johon kuului erilaiset arvonimet. Arvonimet eivät periytyneet, vaan ne tuli ansaita. Tatuoiminen on malliesimerkki henkisen voiman käytöstä samoalaisessa hierarkiassa, sillä tatuoiminen oli jotain, jota vanhemmat miehet suosittelivat nuorille miehille. Tatuoimissuositus oli osoitus korkeimpien jäsenien voimasta, joka laittoi nuoret miehet kokemaan koko kivuliaan toimenpiteen. Auktoriteetin voima heijastui näin nuorten miesten iholla, sillä nuori oli suostunut kunnioittamaan vanhempien jäsenien kehotuksia ja alistumaan. Samalla tatuoiminen oli merkki rohkeudesta sekä paremmasta asemasta. Nykyaikanakin samoalaiset miehet rinnastavat tatuoinnin synnyttämiseen eli kokevat sen kipuna, joka on käytävä läpi ollakseen kelpo yksilö yhteisössään. (Thomas 2014, 74–79.) Länsimaissa puolestaan kehotaidetta on pyritty rajoittamaan esimerkiksi kirkon tai valtion toimesta, joka on oma tapansa hallita yhteisöä.

Kuva 8. Samoalainen pe'a tatuointi kuvattuna kokonaisena takaapäin (CloudSurfer 2002).

Tiettyjen kansojen keskuudessa kehotaide on toiminut haarniskana sodissa. Kehon koristelu vaihteli tapahtumien mukaan sodista neuvotteluihin. Kehotaide, juhlat sekä tanssi kuvastivat yhteisön voimaa. Kehotaiteen hyödyntäminen poliittisten ideologioiden ilmentämisessä ei rajoitu ainoastaan alkuperäiskansoihin, vaan se on näkynyt eri paikoissa eri aikoina. Jopa julkisia giljotiinimestauksia voidaan pitää eräänlaisena äärimmäisenä performanssina. Yksi erikoisemmista performanssiteoksista on Chris Burdenin *Shoot* -teos 1970-luvun alkupuolelta. Teoksessa Burdenia ampuu hänen ystävänsä käsivarteen kiväärillä noin 17 metrin päästä. Teos on protesti Vietnamin sotaan vastaan, jossa miehiä ammuttiin päivittäin, samalla kun amerikkalaiset huvittivat itseään katsomalla väkivaltaisia fiktio-ohjelmia. (Thomas 2014, 79–89; 93–94.)

2.3.2 Tarinankerronta

Kehotaide on tärkeä osa teatraalisuutta, myyttien ja tarinoiden kerrontaa sekä hetkelistä roolia varten. Monissa Länsi-Afrikan ja Kongon yhteisöissä järjestettiin ja järjestetään edelleen naamiaisia (*masquerade*). Näyttelijöiden ruumiit ”kaappaa” henki, jonka persoonallisuutta ilmentävät näyttelijän asu, teot ja eleet. Naamiaisia järjestetään moninaisista, jopa rituaalisista syistä. Harvemmin naamiaisissa on yhtä narratiivia, vaan useampia eri sketsejä tansseineen ja esityksineen. (Thomas 2014, 96–98.)

Yksi esimerkki naamiaisista rituaalien yhteydessä on Sierra Leonen Mende-kansalla, erityisesti Sande-naiskansalla. Initiaatoriitissä korkea-arvoisimmat naiset käyttivät puusta veistettyjä kokomaskeja sekä kuiduista ja kankaista tehtyjä asuja. Maski ja niiden kantajat kuvastivat ideaalia naiskauneutta. Riitissä juhlittiin naisten tulemista naimakelpoisiksi, mikä kuitenkin fyysisesti tapahtui ympärileikkauksen kautta. Naamiaiset olivat symbolisella tasolla hyvin rikkaat ja juhlistivat niin naiseutta kuin Mende-kansan perinteitä ja arvoja. (Thomas 2014, 101–106.)

Nykyään eräänlaisena naamiaisten muotona voidaan pitää drag-taiteelle omistettuja tapahtumia⁸ sekä muita seksuaalivähemmistöille suunnattuja tapahtumia. Erityisesti New Yorkissa näillä tapahtumilla on pitkä historia. Arvellaan, että ensimmäinen tapahtuma järjestettiin jo vuonna 1869. 1970-luvulla perustettiin ensimmäisiä ”muotitaloja” eli yhteisöjä, jotka ajoivat niin ihmisoikeuksia kuin homoseksuaalista vapautumista. Yhteisöt järjestivät drag-tapahtumia, joissa drag-esiintyminen hioutui eri kategorioikseen. (Thomas 2014, 110–115.) Erityisesti 2010-luvulla drag queenit ja drag-taide ovat saaneet huomiota ja ihailua, osasyynä drag queen RuPaulin juontaman kykykilpailuohjelman *RuPaul’s Drag Race*, jossa jokaisella kaudella etsitään huippu drag-artistia esikarsinnalla valikoitujen kilpailijoiden joukosta. Ohjelma alkoi vuonna 2009 ja on jatkunut peräti 10 kauden verran sekä voittanut 22 televisioalan palkintoa. (IMDb 2018.) Kat Brownin (2018) mukaan *RuPaul’s Drag Race* toi drag-kulttuurin ja siihen liittyvät aiheet, kuten queer-historian ja seksuaalitasaa-arvon, suuren yleisön tietoisuuteen. Ohjelma on saanut erityisesti suosiota sosiaalisessa medias-

⁸ Ns. *drag balls*, jolle ei suomeksi löydy ytimekästä termiä.

sa, jossa suosittujen drag queenien lausahduksia muutetaan jopa gif-kuviksi. Ohjelman ansiosta niin Yhdysvalloissa kuin Britanniassa on järjestetty suuren luokan tapahtumia, joissa vierailijat ovat saaneet tavata ohjelmassa kilpailleita drag queeneja. Niin tapahtumat kuin itse ohjelma ovat toimineet myös tukena erilaisille ihmisille etnisestä taustasta tai sukupuolesta huolimatta. (Brown 2018.)

Kuva 9. Sande-kansan käyttämä kypärämäinen maski, joka on tehty noin vuosien 1940–65 välillä. Maski on The Childrens Museum of Indianapolisin kokoelmissa. (Daniel Schwen 2010.)

2.3.3 Osa kauneuskäsitystä

Kehotaide liittyy kiinteästi myös yhteisön vallitseviin kauneusihanteisiin, jotka ovat vaihdelleet kulttuureittain ja aika ajoin. Länsimaissa kauneuteen on harvoin mielletty kehotaidetta, mutta jo yllämainitut korvakorurei'ät voidaan ehkä nähdä kehonmuokkauksena, jota pidetään viehättävänä. Nykyään kehotaidetta luultavammin ottavat ne henkilöt, jotka kokevat sen näyttävän kehossa kauniilta tai jollain tavalla esteettisesti miellyttävältä. Kuten jo Thomas mainitsi, kehotaide on kiinteästi liittynyt aikuistumiseen, mikä puolestaan tarkoittaa myös seksuaalisuutta ja lisääntymiskykyä. Sudanin Nuba-heimon perinteisiin kuuluivat erilaiset arpikuviot, hiustyyliä ja kehomaalaukset riippuen yksilön iästä ja sukupuolesta. Koristautuminen värein alkoi jo vauvana. Naisilla kehon kehotaide koettiin kaunistavana sekä lisäävän seksuaalista valmiutta. Miehellä kehon koristelu värein oli merkki terveydestä. (Thomas 2014, 118–125.)

Koska kauneusihanteet ovat vaihdelleet eri yhteisöissä hyvin paljon, saattavat jotkin ihanteet tuntua toisista oudoilta tai jopa rumilta. Historian aikana ennakkoluuloiset eurooppalaiset ovat kuvanneet matkakertomuksissaan kehotaidetta, kuten tatuointeja tai lävistyksiä, ulkonäköä rumentavina. Yksi äärimmäinen kauneusihanne, joka on tuomittu jopa modernissa maailmassa, on kiinalainen jalkaterien sidonta. Jalkaterien sidonta liittyi kauneusihanteeseen, jonka mukaan nainen oli kauneimmillaan, kun tämä ei kyennyt kävelemään. Pienet jalat koettiin eroottisena sekä naiseutta juhlistavana. Pienet jalat takasivat naiselle myös paremmat avioliittomahdollisuudet. Perinne oli vanha, sillä vanhimpia typistettyjä jalkoja on löydetty 1200-luvun muumioilta. 1800-luvulla ulkomaalaiset lähetysaarnajat kuitenkin alkoivat kampanjoida sidottuja jalkateriä vastaan korostaen sen barbaarisuutta. Kiinan alkaessa poliittisesti muuttua jalkaterien sidonta alettiin kokea osana menneisyyttä, jolloin sen harjoittaminen myös lopetettiin. Mutta vasta vuonna 1999 suljettiin viimeinen tehdas, joka valmisti pikkukenkiä vanhoille naisille, joilla oli typistetut jalat. (Thomas 2014, 130–134.)

2.3.4 Rikos ja rangaistus

Kuten luvussa 1.1 mainitaan, tatuoinneilla on pyritty ennustamaan jopa ihmisen rikollisia taipumuksia. Kehotaiteen kohdalla erityisesti tatuointeja on käytetty niin

rikollisten keskuudessa koodistona kuin yhteiskunnan toimesta rikollisten merkitsemiseen. Todisteita orjien merkkäämistä tatuoinnein on löydetty laajalti esimerkiksi muinaisesta Roomasta ja Keski-Amerikasta. Alkuvaiheessa orjien ja rikollisten tatuoinnit sijoitettiin otsaan, silmien lähelle tai muualle kasvoihin. Tatuointi oli näin helposti nähtävillä ja henkilö kyettiin tunnistamaan nopeasti orjaksi tai rikolliseksi. Samalla tatuointi tuotti kantajalleen häpeää ja tietynlaisen stigman. (Thomas 2014, 139–142.)

Japanissa todistettavasti rangaistustatuointeja tehtiin vuoteen 645 asti, mutta käytäntö katosi hetkeksi Taika-reformaation myötä. Käytäntö palasi takaisin 1600-luvulla, jolloin muina rangaistusmuotoina oli muun muassa korvan tai nenän amputointi. 1800-luvulla tatuoinnit levisivät alaluokkien ja erityisesti jengien keskuudessa. Samalla se levisi myös *yakuzan* keskuuteen. (Thomas 2014, 142; 146.) Meiji-kaudella tatuoinnit kiellettiin Japanissa, mutta rikollisjärjestöt hyödynsivät tatuointeja osoittaakseen voimaansa ja solidaarisuutta (McInerney 2018). Suunnilleen samoihin aikoihin länsimaiset merimiehet tatuoivat niin itseään kuin muitakin tekniikoilla, jotka olivat oppineet Polynesian kansoilta. Tatuoinnit levisivät satamakaupungeissa, joissa merimiesten lisäksi liikkuivat muun muassa rikolliset ja prostituoidut. Tatuoinneilla ja rikollisuudella on pitkä yhteinen historia ja vielä 1980-luvulla Alfred Gell totesi, että rikolliset ja prostituoidut ovat todennäköisemmin tatuoituja kuin esimerkiksi tuomarit. (Thomas 2014, 152–156.)

2.3.5 Identiteetti

Nykyään kehotaide on enemmän keino korostaa omaa identiteettiään. 2000-luvulla tatuointien mukana yleistyneet arpitatuoinnit ja lävistykset ovat herättäneet kiinnostusta. Eivät ainoastaan ulkomuotonsa, vaan myös niiden synnyttämän fyysisen kivun takia. Edesmennyt taiteilija Fakir Musafar tunnetaan muun muassa *Modern Primitives* –kirjan (1989) kuvasta, jossa hän roikkuu koukuista, jotka lävistävät hänen rintakehänsä. (Thomas 2014, 174; 177–178.) Musafar tunnetaan maailmanlaajuisesti taiteilijana, joka erikoistui oman kehonsa lävistämiseen, ihosta roikottamiseen ja muuhun kehonmuokkaukseen. Musafar puhui myös muun muassa ruumiillisesta lä-

hestymisestä taiteeseen. (Fakir.org 2018.) Kehonmuokkaus näkyy ajoittain nykytaiteessa, esimerkiksi Rebecca Belmoren teoksessa *Fringe* (2007). *Fringe* on luonnollista kokoa oleva valokuva, jossa naisen selkää pitkin kulkee haava, josta roikkuu verenpunaisia naruja, jotka ovat kuroneet haavan umpeen. (Thomas 2014, 183–184.) Belmore erityisesti haluaa käsitellä töissään väkivaltaa, joka kohdistuu hänen kotimaansa Kanadan alkuperäiskansoja kohtaan (Minneapolis Institute of Art 2019). Belmoren teos ei siis ainoastaan ole identiteettiä käsittelevä, vaan myös kantaaottava teos.

2.4 Graffitit ja tatuoinnit

Graffiti on tatuointien kanssa samantyyppinen ilmiö. Kumpikin on ollut yhteiskunnassa kielletty sekä kumpikin omaa taiteellisia piirteitä. Kummatkin ovat myös nousseet eräänlaiseksi muoti-ilmiöksi 1900-luvun loppupuolen ja 2000-luvun aikana. Graffitien tyyliä voidaan jäljitellä tatuoinneissa ja päinvastoin. Thorsten Botz-Bornstein (2012, 53; 59) toteaa, että tatuoinneista on tullut kuin graffiteja ja iho on kuin seinä, jolle heijastetaan ajatuksia sekä toiveita. Tatuoinnit eivät enää ole merkkejä, joilla olisi stigma eikä tatuoitu keho ole enää suuri speaktaakkeli. Sekä graffiti että tatuointi ovat yksilön omaa tarinankerrontaa, kumpikin on aikoinaan edustanut jotakin primitiivistä. Kumpaakin yhdistää anonyymisyys, joka kuuluu erityisesti graffiteihin. Tavanomaiset tatuoinnit luovat eräänlaisen yhteisön ja yhteen kuulumisen, mutta graffiteilla yhteisö on laajempi. Voidaan ajatella, että graffitit haastavat ajatuksen siitä, missä yksityinen tila loppuu ja julkinen tila alkaa. (Botz-Bornstein 2012, 59.)

Sekä tatuoinneilla että graffiteilla on pitkä historia. Varhaisimpia graffiteja ovat muun muassa muinaisen Egyptin hautahieroglyfit. Moderni graffiti syntyi Yhdysvalloissa 1900-luvun puolivälissä ja levisi nuorison mukana ympäri kaupunkoja. Hip hopin tullessa muotiin 70- ja 80-luvuilla nuoret inspiroituivat vielä enemmän graffiteista. Samalla graffitien tyylit alkoivat muotoutua ja kehittyä. Monessa maassa graffiti mielletään hyvin alhaisena kulttuurina. Erityisesti Yhdysvalloissa tähän on syynä graffitien profiloituminen tummaihoiseen väestöön sekä 80-luvun huumesodat. Graf-

fiti myös mielletään osaksi *gangsta rap*-kulttuuria⁹. (McIntyre 2017.) Kuitenkin graffiteja on hyödynnetty kaupunkisuunnittelussa, sillä esimerkiksi Helsingin Itä-Pasilasta on tullut niin sanottu katutaidekaupunginosa, jossa on 50 katutaideosta suomalaisilta ja kansainvälisiltä taiteilijoilta. Kokonaisuuteen on valittu erilaisia taidetyylejä ja –suuntauksia kuten surrealistisia, abstrakteja, geometrisiä ja poliittisia taideteoksia. Teoksia on tehty seinille, portaikoille, siltoihin ja muihin kohteisiin, jotka olisivat muuten vähäpätöisiä ilman taidetta. (Helsinki Urban Art 2019.)

Estetiikan alalla graffitit ovat melko tuore aihe tatuointien tavoin. Kuitenkin Julie van Camp (2011) käsittelee artikkelissaan ””Yes, But Is It Vandalism?” Graffiti, Conceptual Criminals, Artists, and Free Speech” graffiteja estetiikan näkökulmasta sekä graffiteihin kuuluvaa laittomuuden aspektia. Graffitien kohdalla käydään usein keskustelua siitä, voiko vandalismiksi luokiteltua tekoa luokitella taiteeksi ja voidaan tekijää näin rangaista sananvapauden nojalla (van Camp 2011, 109). Yleisesti van Camp (2011, 109) toteaa, ettei kaikkea voida perustella sananvapaudella, vaikka teko sisältäisi taidetta. Varsinkin, jos kyseessä on toisen omaisuuden vahingoittaminen. Voidaan pikemminkin pohtia, voiko taiteen ulottuvuus muuttaa rikoksen käsitteilyä jollain tavalla. (van Camp 2011, 109.)

Van Campin (2011, 109–110) mukaan julkinen keskustelu keskittyy paljon pohtimaan, ovatko graffiti taidetta vai vandalismia. Mielenkiintoista on, että graffitit tuntuvat menettävän ideansa, jos graffititaiteilijalla on lupa tehdä työ rakennuksen pintaan. Tästä esimerkkinä Tate Modern museo, joka antoi graffititaiteilijoilla luvan maalata rakennuksensa ulkoseiniä. Syitä graffitien tekemiselle on useita: ne ovat niin jengien tapa merkata reviiriään kuin graffitien tekijöiden tapa saavuttaa mainetta omilla symboleillaan ja signeerauksillaan. Oma suhtautumisemme vandalismiin riippuu monesti siitä, onko vandalismin kohteeksi joutunut rakennus symbolisesti tärkeä meille. Symbolinen merkitys tarkoittaa niin kulttuurista kuin institutionaalista merkitystä yhteiskunnalle. Joissakin piireissä hyväksytään ajatus, että asioiden ilmaiseminen voi vaatia toisen alueelle tai omaisuuden vahingoittamista. Yhteiskunta usein on vähemmän anteeksiantavaisempi yksittäisille vandalismin tekijöille kuin vandalismia

⁹ *Gangsta* sanana on slangia ja tarkoittaa urbaania rikollista tai katujengiä. Suora suomennos on ”jengiläinen”. (Sanakirja.org 2017.) *Gangsta rap* viittaa tietynlaiseen rap-musiikkiin.

harjoittaville ryhmille. Tässä kohtaa tosin katujengit koetaan yksittäisinä tekijöinä, ei ryhmänä kuten terroristi- tai sota-ajan ryhmittymät. (van Camp 2011, 110–111.)

Graffitien puuttuminen tiettyinä aikoina tai paikoissa on mielenkiintoinen ilmiö. Entisen Varsovan liiton maissa graffitit olivat harvinaisia kommunismin ollessa vallassa. Vasta kommunististen hallintojen kaatuessa vuonna 1989 graffitit ilmestyivät rakennuksiin, tosin edelleen monet historialliset paikat ovat välttyneet graffiteilta. Syitä graffitien ilmaantumiselle kommunismin jälkeen on monia. Taiteilijat ovat saattaneet uskaltautua ilmaisemaan itseään rangaistusten ja sananvapauden höllentyessä. Graffitien ilmestyminen on saattanut itsessään olla mielenilmaus muun muassa sille, että rakennusten omistusoikeudet siirtyivät valtiolta yksityisille tahoille. Graffititaiteilijoiden keskuudessa on havaittu olevan tietynlainen koodisto, sillä esimerkiksi Slovakian Pyhän Elisabethin kirkko, jonka alue on täysin vartioimaton, on säästynyt graffiteilta. Kuitenkin kirkon viereiset alueet ovat täynnä graffiteja. Syyksi on ehdotettu, että graffititaiteilijaa hyljeksittäisiin graffititaiteilijoiden keskuudessa, jos hän turmelisi niin tärkeän maamerkin. Graffititaiteilijoiden keskuudessa näyttäisi vallitsevan myös hierarkia, joka estää muun muassa tiettyjen symbolien piirtämisen. Esimerkiksi hakaristejä ei näy katukuvassa. Hakaristeihin liitetään niin paljon kauhua ja julmia muistoja, etenkin vanhan Varsovan liiton maissa. Siksi luultavasti natsisymboliikkaa ei haluta ikuistaa. (van Camp 2011, 111–113.) Van Camp (2011, 113) ei usko, että kommunismi ja natsien valtakausi olisivat ainoita syitä graffitien takana, mutta ne tuovat uusia perspektiivejä graffitien tarkasteluun.

Van Camp (2011, 113) tarkastelee artikkelinsa lopussa, onko joskus eettisesti ja laillisesti hyväksyttävää rikkoa eettisiä ja lain asettamia sääntöjä. Tässä tarkastelussa hän huomioi sellaista kansalaistottelemattomuutta, jossa lakia rikotaan tietoisesti ja tahallaan. Näissä tapauksissa laittomuutta halutaan korostaa, jotta haluttu viesti saisi huomiota. (van Camp 2011, 113.) Van Campin (2011, 114) mukaan voidaan todeta, että graffiti on vandalismia, muttei rikoksena niin tärkeä, että siihen tarvitsisi käyttää liikaa poliisin tai oikeusjärjestelmän resursseja. Yhdysvaltojen laki puolustaa sananvapautta, mutta vain silloin, jos toisia ihmisiä tai toisen omaisuutta ei vahingoiteta. Tällöin graffiti jää sananvapauden ulkopuolelle. (van Camp 2011, 114.)

Kun halutaan pohtia graffitien oikeuttamista, lakia voidaan tarkastella useammasta näkökulmasta, Taiteilijat ovat sidottuja noudattamaan lakia samalla tavalla kuin muutkin ihmiset, eikä myöskään ole lakeja, jotka koskisivat vain taiteilijaa. Ihmisen oikeuksiin ja arvoon perustuvan analyysin pohjalta taiteilija voisi väittää tekonsa olevan ihmisoikeus, kun taas yleisö voisi puolustautua väittämällä, että laki suojelee heitä pelolta ja vahingolta. Kun taiteilija rikkoo lakia, hän synnyttää velvoitteita niin yleisöönsä, itseensä, toisiin taiteilijoihin kuin itse taidemuotoonkin. Yleisö synnyttää myös velvoitteen taiteilijaan. (van Camp 2011, 114–115.) Oikeuksiin pohjautuva tarkastelu ei siis ole yksinkertainen prosessi ja van Camp (2011, 115) myöntää tämän olevan hänen tietämyksensä ulkopuolella.

Yksi tapa tarkastella laillisuuden dilemmaa on erottaa käsitteet ”oikeutus” (*justification*) ja ”veruke”¹⁰ (*excuse*). Kun puhutaan oikeutuksesta, tarkoitetaan tekoa, joka on väärin, mutta vahinkoa ei ole tapahtunut (esimerkiksi itsepuolustus). Tästä syystä tekijää ei ole tarve rangaista. Teon luonne ei siis pohjimmiltaan ole väärin. Veruke puolestaan on teko, joka on väärin sekä vahinkoa on tapahtunut, mutta meillä on hyvä syy, miksi tekijää ei rangaista (esimerkiksi pakottaminen tai syyntakeettomuus). Tällöin paino on tekijässä, joka ei ansaitse tulla rangaistuksi tai moraalisesti leimatuksi, usein siksi, että tekijä on poikkeavassa tilassa, kuten heikentyneessä mielentilassa tai on mielisairas. Mutta jos graffiti on veruke, voidaan kysyä, onko taiteilija tällöin poikkeavassa tilassa. (van Camp 2011, 115.) Van Camp (2011, 116) kokee, että taiteellisuuden luokittelu poikkeavaksi tilaksi on vaarallinen tapa käsitellä dilemmaa. On liian vaikea todeta, kuka tällöin todella on taiteilija, sillä taiteilija ei ole virallinen lisenssi, jota antaa tietyille ihmisille. Pahimmillaan verukkeen nojalla voitaisiin oikeuttaa murha, mikäli tekijä on taiteilija. Oikeutus- ja veruke-termin avulla voidaan pikemminkin selittää, miksi haluamme rangaista taiteilijaa samalla tavalla kuin muita ihmisiä. Voimme myös suhteuttaa analyysia muihin samanlaisiin tapauksiin sekä huomioida laittomuuden aspektin osana taiteellista prosessia. (van Camp 2011, 116.)

¹⁰ *Excuse*-sanalle löytyy useampia suomennoksia, kuten ”syy” ja ”tekosyy” (Sanakirja.org 2019). Koin sanan ”veruke” toimivan tässä kontekstissa parhaiten.

Kuten van Camp kirjoittaa, laittomuus on yksi osa graffiteja, vaikka nykyään katu-
taidetta on hyödynnetty laillisesti esimerkiksi Itä-Pasilassa tai Tate Modernin seinillä.
Graffitien lailla tatuoinnit ovat olleet laitonta toimintaa, sillä kuten luvussa 1.1 mai-
nitsin, New Yorkissa tatuointiliikkeiden kiello kumottiin vasta vuonna 1997. Edel-
leen tatuointeihin liitetään rikollisuuteen liittyviä mielikuvia, johtuen niiden asemasta
1900-luvun alkupuolella, jolloin ne olivat osa alempia sosiaaliluokkia. Rikollisjärjes-
töt käyttävät edelleen tatuointeja koodistona ja merkkeinä saavutuksistaan. Edelleen
Japanissa jotkin *onsenit* (yleinen termi julkisille kuumille kylvyille) eivät suostu ot-
tamaan tatuoituja asiakkaita, johtuen tatuointien rikollisesta historiasta Japanissa
(McInerney 2018).

Tatuoinnit voivat olla kuin graffiteja. Esimerkiksi naapurustoaan vahtivien jengiläis-
ten ja rikollisten kantaaottavat tatuoinnit voivat olla samanlaisia lauseita ja kuvia,
joita on maalattu katukuvaan protestina, esimerkiksi lauseet ”Trust nobody”
tai ”Thug life” sekä kuvastoa aseista tai väkivallasta. Tällaisia tatuointeja omisti
muun muassa edesmennyt rap-artisti Tupac Shakur, jonka ulkokuva muistutti paljon
tyypillistä jengiläistä. Tällaisissa tatuoinneissa ja graffiteissa halutaan ottaa kantaa
yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja korostetaan yhteiskunnan rappeutuneisuutta. (Tho-
mas 2014, 159.) Viime vuosina rap-musiikin puolella joidenkin nuorien artistien
keskuudessa ovat yleistyneet kasvotatuoinnit, jotka muistuttavat yllä kuvailtuja pro-
testikuvia. Steven Kurutzin mukaan (2018) kyseessä on niin sanonut ”SoundCloud
räppärit” eli nuoret rap- ja hip hop-artistit, jotka lataavat musiikkiaan ilmaiseksi
SoundCloud-sivustolle. Esimerkiksi artisti Post Malone on otsassa teksti ”Stay
Away” sekä artisti 21 Savagella otsaan on tatuoitu veitsi. Anna Felicity Friedmanin
mukaan kasvotatuoinnit ovat keino luoda rikollisen tai kapinallisen ulkonäkö. Post
Malone on kommentoinut, että hän tekee vain kaikkensa saadakseen äitinsä petty-
neeksi. (Kurutz 2018.)

Tällainen rikollisen tai kapinallisen ulkonäön luominen on hyvä esimerkki siitä, mi-
ten tatuoinnit kietoutuvat graffitien lailla osaksi laittomuuden aspektia ja luovat mie-
likuvia rikollisesta henkilöstä. Tatuointien liittäminen rikollisuuteen on onneksi vä-
hentynyt niiden yleistyessä kaikille sosiaaliluokille ja toivottavasti esimerkiksi kau-

punkisuunnittelu auttaisi graffitejakin pääsemään eroon laittomuuden aspektista. Vaikka van Camp korostaa laittomuuden olevan osa graffiteja, koen niillä olevan potentiaalia myös laillisena taiteena. Tästä hyvänä esimerkkinä Itä-Pasila, jonka suunnittelussa pyrittiin tehdä kaupunginosasta värikäs sekä hyödyntää betonipintoja, jotka ovat hyviä pohjia katutaiteelle (Helsinki Urban Art 2019). Katutaiteen keskittymä on mielestäni hyvä esimerkki yhteisöllisyydestä sekä suopeudesta graffititaidetta kohtaan. Kaupunkien suopea suhtautuminen ja tilojen varaaminen katutaiteelle luultavasti kannustaisi graffititaiteilijoita suosimaan graffiteille varattuja alueita. Tämä toki riippuu itse taiteilijoista, jotka päättävät, onko laittomuus tärkeä osa graffititaidetta. Ehkä graffiteja edelleen tekevät lähinnä tietyt ryhmät, kuten van Campin mainitsema jengit, jonka vuoksi ne vielä assosioidaan rikollisuuteen tai laittomuuteen. Jos graffitit leviäisivät tatuointien tavoin laajemmin eri sosiaaliluokkiin, niihin ehkä suhtauduttaisiin suopeammin. Toisaalta suurin osa ihmisistä luultavasti haluaa noudattaa lakia, jonka vuoksi koen kaupungin tai virkavallan suopeuden graffiteille tärkeänä, jotta ihmisten asenteet muuttuisivat.

Toki on edelleen taiteilijoita, joiden imagoon kuuluu laittomuus. Ehkä kuuluisin esimerkki katutaiteen puolelta on Banksy, jonka todellista identiteettiä ei tiedetä vielä. Banksy tunnetaan erityisesti poliittisista ja eriskummallisista teoksista, jotka ovat ottaneet kantaa eri maailman tapahtumiin. Banksy aloitti 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa Banksy piti taidenäyttelyitä kaduilla gallerioiden sijaan. Vuonna 2005 Banksy maalasi teoksen Palestiinan West Bankin seinään, joka aiheutti mediassa kohun teoksen laittomuudesta. Banksy aiheutti kohua myös maalaamalla toisen graffititaiteilijan, King Robbon, teoksen päälle, joka aiheutti sodan kahden taiteilijan kannattajien välillä. Banksyn kuuluisuus on saanut jopa julkisuuden henkilöitä keräämään hänen taidettaan sekä pohtimaan, kuka omistaa ja hyötyy taloudellisesti Banksyn taiteesta. (Dickens 2019.) Banksyn imagoon kuuluu siis anonyymiyys ja vandalismi, mutta vandalismi on tullut hyväksyttävämmäksi Banksyn kuuluisuuden myötä. Kuuluisuus näyttäisi olevan elementti, joka tekee vandalismista hyväksyttävämmän yleisön silmissä. Laittomuus on siis mielenkiintoinen aspekti graffititaiteessa, joka tavallaan on osa sitä, muttei välttämätön osa.

2.5 Tatuointimessut

Tatuointimessuille astuessa ei voi olla kuulematta jatkuvaa tatuointikoneiden surinaa, joka on ehdottomasti messujen hallitsevin ääni. Samalla huomaat ympärilläsi ihmisiä, joiden kehoa koristaa mitä erilaisimmat tatuoinnit. Joillakin saatat nähdä jopa täysin tuoreen, kelmumuoviin kiedotun teoksen. Tatuointimessut ovat niitä paikkoja, jossa kävijät voivat yleästi esitellä kehotaidettaan ja jakaa kokemuksia muiden kulttuurista kiinnostuneiden kanssa.

Tatuointimessuja järjestetään nykyään useammissa maissa Suomi mukaan lukien. World Tattoo Events –nettisivusto (2017) määrittelee sivuillaan tatuointimessut seuraavasti:

Tatuointimessu on tapaamis- ja näyttelypaikka tatuointien harjoittajille ja harrastajille sekä kaikille niille, jotka haluavat nähdä ja kokea tatuointitaiteen. Yleensä tatuointimessu tarjoaa myös rikasta ja viihdyttävää ohjelmaa, kuten erilaisia livetapahtumia, kummajaisia, musiikkia, luentoja, tatuointikilpailuja sekä kaikkea muuta tatuointeihin liittyvää.¹¹

Tatuointimessut tarjoavat siis kaikkea itse tatuoisesta oheistoimintaan, esimerkiksi aiheeseen liittyvän kirjallisuuden tai tavarantoiminnan myyntiä, taidenäyttelyitä ja lavashowta. Erikoisimman shown kohtasin Kouvola Ink Fest -tapahtumassa, jossa Supersankari Suspension Team tarjosi kävijöille mahdollisuuden roikkua ilmassa ihon lävistävien koukkujen varassa. Samassa tapahtumassa oli järjestetty myös perinteinen taidenäyttely, jossa oli esillä tapahtuman tatuojien tekemää taidetta kuten piirroksia ja maalauksia. (Kouvola Ink Fest, 2018.) Tatuointimessuilla on mahdollista ottaa tatuointeja eri tatuointiartisteilta. Osallistuvat tatuointitaiteilijat yleensä ilmoitetaan mediassa ennen tapahtumaa. Usein suositut tatuojat ottavat ennakkoon varauksia asiakkailta jo ennen messuja, mutta osa artisteista tekee messuilla tatuointeja ilman ennakkokirjallista varauksia. Tästä käytetään myös Suomessa termiä *walk-in*. Olen itse ottanut kahteen kertaan tatuoinnin messuilta ilman ajanvarausta.

Tatuointimessuilla järjestetään usein kilpailuja, joissa valitaan tapahtuman aikana tehdyistä tatuoinneista parhaimmat. Tuomareina usein toimivat kokeneet tatuojat,

¹¹World Tattoo Events (2017), käänös minun.

esimerkiksi Lontoon tatuointimessuilla vuonna 2018 tuomaristossa oli hyvin nimekkäitä tatuojia, kuten Luke Atkinson (London Tattoo Convention 2018). Kilpailuilla on yleensä eri kategorioita, esimerkiksi paras värillinen tatuointi tai paras japanilaisytyylinen tatuointi. Monien tatuointimessujen sivuilta löytyy ohjeistusta, mitä tietyssä kategoriassa tatuoinnilta vaaditaan. Esimerkiksi The Great British Tattoo Show-tapahtuman sivuilla eräs kategoria on *Best Realism*, joka on määritelty, että kyseisen kategorian tatuoinnilta vaaditaan muun muassa ”hyper realismia” ja kuvaa saa olla muotokuva tai luontoteemainen (The Great British Tattoo Show, 2018).¹²

Tatuointeja tuomaroimassa ollut Elisha Belden (2018) kertoo artikkelissaan ”Tattoo Competitions—What Judges Expect” muutamia seikkoja, joihin tuomarit kiinnittävät huomiota tatuoinneissa arvioidessaan niitä. Ensin on tärkeää, että tatuointi on osallistunut oikeaan kategoriaan. Osa tatuoinneista voi osallistua useampaan kategoriaan (Belden 2018.) Esimerkiksi mustaharmaa biomekaniikkatatuointi voi osallistua sekä mustaharmaiden tatuointien että biomekaniikkatatuointien kategoriaan. Belden (2018) kuvailee, että osallistujan hygieniapuolien on oltava kohdillaan: vähintään tatuointialue tulisi olla puhdas ja ihokarvaton. Koska messualueet eivät ole välttämättä parhaiten valaistut, voi ihokarvojen ajaminen tatuoinnin alueelta tehdä suuren muutoksen kuvaa arvioitaessa. Osallistujan kehon ei tarvitse poseerata arvioinnin aikana vaan mielellään tatuoidun alueen kannattaa olla rento ja luonnollisessa asennossa. Tatuoinnin tekijä tai tatuointikaupan nimi eivät saa vaikuttaa arviointiin. (Belden 2018.) Tatuointien arviointi ei siis ole suurpiirteistä toimintaa, vaan töitä arvioidaan hyvinkin tarkasti.

Elämäni ensimmäisen tatuoinnin otin Helsingin tatuointimessuilla, joka kulkee nimellä Helsinki Ink. Olen vierailut Helsinki Inkissä kaiken kaikkiaan kolmesti, joista viimeisin keväällä 2018. Tapahtuman virallisten sivujen mukaan se on Pohjoismaiden suurin ja Suomessa pisimpään järjestetty tatuointitapahtuma (Helsinki Ink, 2018). Kuten jo aikaisemmin mainitsin luvussa 1.2, Helsinki Inkin järjestää F.T.A.A. Useamman vuoden Helsinki Ink on järjestetty Kaapelitehtaan tiloissa ja vuonna 2018 tapahtumassa oli yli 130 kansainvälistä ja kotimaista tatuojaa (Helsinki Marketing,

¹² Best Realism- kategorian määritelmä sivuilla: ”Colour or mono, portraits, wildlife, hyper realistic detail” (The Great British Tattoo Show 2018).

2018). Helsinki Ink 2018 virallisilla sivuilla tatuojia on ilmoitettu virallisine tietoineen 84, joista suomalaisia tatuojia on 34. Samana vuonna tatuoinnin lisäksi tapahtumassa oli muun muassa go-go-tanssiopetusta, folkmusiikkiesityksiä sekä hiustenleikkuuta hyväntekeväisyyteen. (Helsinki Ink, 2018.) Silmämääräisesti arvioituna tapahtumassa tatuointityyleistä eniten esillä olivat old school ja japanilainen tyyli. Walk in-tatuoinnista tapahtui laajasti monen tatuojan toimesta. Messuilla otettavien tatuointien hinnat vaihtelivat koon, tyylin ja tatuojan taito tason mukaan. Itse otin vuoden 2018 messuilla pienen nilkkakuvan, jonka hinnaksi tuli vajaa sata euroa. Muutama vuosi sitten toinen nilkkatatuointi maksoi yli sata euroa. Halpaa tatuointia ei ole edes messuilla, mutta hyvästä laadusta maksaa mielellään. Yleisesti Helsinki Inkissä on hyvä ja rento ilmapiiri, jossa tatuojat ja asiakkaat ovat usein ystävällisiä ja asiallisia. Erityisesti nilkkaani tatuoinut tatuojia kehui Kaapelitehdasta yhdeksi parhaimman näköiseksi paikaksi tatuointimessuille. En ihmettele, sillä tehdasmainen miljöö tuntuu sopivan tatuointikulttuurille erittäin hyvin. Tatuointimessuilla kuitenkin tuntuu vallitsevan jonkinlainen rock-, gootti- ja vaihtoehtoiskulttuurien henki.

3 Tatuointien esteettiset ja psykologiset funktiot

Rituaalien ja muinaisuskontojen merkitys on vähentynyt ja tatuointeja on alettu ottaa muista syistä, esimerkiksi puhtaasti esteettisistä. Toki tatuoinnit edustavat edelleen jonkinlaisia statussymboleja, kuten esimerkiksi vankilatatuoinnit ja merimiestatuoinnit. Tatuointien tapa merkitä ihmisryhmiä on kuitenkin vähentynyt ja nykyaikana tatuointeja ottavat myös tavalliset ihmiset sosiaaliluokista riippumatta.

Falkenstern (2012) sivuaa lyhyesti Merleau-Pontyn ajatuksia artikkelissaan ”Illusions of Permanence” kehon ja mielen jakautumisesta. Merleau-Pontyn mukaan mitään subjektiivista kokemusta ei voi pelkistää ainoastaan kehoon tai mieleen. Keho ja mieli eivät ole kaksi täysin eri osaa, jotka mystisesti ovat yhteydessä toisiinsa, vaan me olemme oma kehomme. Sekä keho että mieli ovat integroitua toisiinsa eikä yksilö

ole oma itsensä ilman toista. (Falkenstern 2012, 99.) Tämä Falkensternin (2012, 99) mukaan auttaa meitä ymmärtämään, miksi tatuoinnit koetaan sekä kehosta ulkoisina asioina, että osana yksilön persoonaa. Kun siis tarkastelemme tatuointeja, emme voi olla tarkastelematta myös yksilöä tatuoinnin kantajana. Tämän takia on mielestäni tärkeää tarkastella tatuointien psykologisia funktioita.

Susan Bensonin (2000, 244) mukaan tatuointeja on alettu ottaa korostamaan omaa minuutta.¹³ Niin tatuoinneista kuin lävistyksistäkin on tullut pitkään harkittuja valintoja. Pitkä harkinta puolestaan heijastuu tatuoinnin designissa, jonka yksilö on päättänyt. (Benson 2000, 244.) Tatuoinnit voidaan nähdä eräänlaisina kehon koristeina, joilla kehoa pyritään muokkaamaan oman mielen mukaiseksi. Iho voidaan nähdä kuin tyhjänä tauluna, jota lähdetään maalaamaan tatuointien avulla.

Kauneus tulee usein esille tatuoinneista puhuttaessa. Ainakin itse olen ottanut tatuointeja, koska miellän ne kauniiksi ihon koristeiksi. En usko, että kovinkaan moni ottaa tatuointia sillä perusteella, että kokisi ne rumiksi tai epämiellyttäviksi. Kun tatuointeja kutsutaan kauniiksi, on muistettava, että tatuoinnit muuttuvat kehossa; ne haalistuvat ja samenevat aikaa myöten. Näihin tekijöihin vaikuttavat tietenkin tatuoinnin tekotapa, mustelaatu sekä yksilön elintavat. Vanhoja tatuointeja voidaan pitää rumina, sillä pahimmillaan tatuointi voi muistuttaa mustelman kaltaista värimuunnelmaa ihossa. On kuitenkin mahdollista, että kantaja kokee haalistuneen tatuointinsa merkitykselliseksi. Tällöin taustalla saattaa olla muistoja tai tunteita, jotka liittyvät tatuointiin tai tatuoimishetkeen. Mikäli tatuointia kohtaan ei ole enää minkäänlaisia tuntemuksia, tatuoinnin kantaja saattaa harkita peittotatuointia tai tatuoinnin poistamista. Osa puolestaan tyytyy pitämään vanhan tatuoinnin eräänlaisena muistona elämästä, vaikka kuva itsessään ei enää olisikaan niin merkityksellinen.

¹³ Tatuoinnit ovat nykyaikana Bensonin mukaan ”statements of the self” (Benson 2000, 244).

3.1 Tatuoinnin muuttuva merkitys

Ihmisen ajatusmaailma muuttuu ajan myötä. Se, millaisia ajatuksia meillä on esimerkiksi omista tatuoinneistamme, voi muuttua ajan myötä paljonkin. Kun otamme tatuoinnin ja se on tuore, annamme sille tietyn merkityksen. Esimerkiksi hevostatuointi edustaisi ottamishetkellä rakkauttamme hevosiin. Kuitenkin kymmenen vuoden päästä sama hevostatuointi ei välttämättä enää kuvastakkaan rakkautta vaan se voi olla muistutus siitä, että olimme joskus hullaantuneita hevosiin. Vuosien aikana hevosinto ehti laantua. Kymmenen vuoden sisällä tatuoinnin ottaja on kasvanut henkisesti ja hänen maailmankuvansa ja ajatuksensa ovat muokkautuneet. Tällä kaikella voi olla vaikutuksensa siihen, miten selitämme itsellemme ja muille omat tatuointimme eri aikoina.

Minäkuva (*self-concept*, *self-image* tai *self-representation*) on ihmisen oma psyykkinen käsitys itsestään. Minäkuvaan kuuluvat niin ihmisen fyysiset kuin psyykkiset piirteet. (Schaffer 2006, 77.) Kyle Fruhin ja Emily Thomasin (2012, 88) mukaan tatuoinnit koetaan osaksi omaa persoonaa ja kehonkuvaa eikä vain kehoon kiinnittyyksi osiksi kuten vaatteet. Tatuoinnit ovat siis osa minäkuvaamme. Erityisesti ihmiset, jotka ottavat tatuointeja erottuakseen muista, liittävät kehonsa selkeästi osaksi persoonaansa (Fruh & Thomas 2012, 88). Tatuointi on tavallaan osa, joka voidaan ottaa erilleen kehosta, mutta myös samalla osaksi yksilön minuutta; tatuointi on integroitu osaksi kehoa (Falkenstern 2012, 99).

Narratiivinen identiteetti on yksi ihmisen tapa rakentaa omaa persoonallista identiteettiään. Tällöin elämän tärkeistä tapahtumista ja kokemuksista, jotka koemme vaikuttaneen itseemme, tehdään tarinoita. Omaa historiaa siis käsitellään narratiivisessa muodossa. Yksilö ei kuitenkaan ole tarinan kertoja, vaan osa tarinaa, mikä osittain rajoittaa sitä, miten jokin tapahtuma on vaikuttanut meihin. Näin ollen toisten ihmisten tarinat meistä voivat poiketa omasta tarinastamme. Joskus joudummekin tarkistamaan oman tarinamme toisten tarinoiden kautta. Tatuoinnit toimivat osana sisäistä tarinankerrontaamme ja kertovat meistä jotain menneisyydestä, nykyisyydestä tai tulevaisuudesta. Tatuoinnit toimivat eräänlaisina muistin ankkureina, jotka auttavat muistamaan tärkeitä tapahtumia ja asioita elämästä. Jopa tatuoinnit, jotka koetaan

erheinä, kasvavat osaksi omaa minäkuvaa. Vaikka katuisi tiettyä tatuointia, se on kuitenkin ottamisvaiheessa ollut meille tärkeä ja se kantaa mukanaan muiston menneisyydestä nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Tatuoinnin narratiivi muokkautuu ajan myötä, kun sen kantaja tulkitsee sitä uudelleen sekä uudet tapahtumat muokkautuvat narratiiviin mukaan. (Fruh & Thomas 2012, 90–92.)

Kuten Fruh ja Thomas, Falkenstern (2012, 105) toteaa myös, että minuuden muuttuessa myös ajatuksemme tatuoinneistamme muuttuvat. Esimerkiksi kerran rakkaudesta kertonut tatuointi voi myöhemmin olla muistutus murtuneesta sydäimestä tai nuoruuden intensiivisestä rakkaudesta. Menneisyyden lisäksi tatuointi kuvastaa myös epävarmaa tulevaisuutta, jota emme voi kontrolloida. (Falkenstern 2012, 105–106.)

Clancy Smith (2012, 109) on samoilla linjoilla Falkensternin, Fruhin ja Thomasin kanssa ja kuvailee, että kun omaa tatuointiaan katsoo, ei välttämättä aina koe samoja tunteita, vaan sama tatuointi voi ajan kuluessa herättää monenlaisia tunteita ja ajatuksia. Koska menneisyyttä ei enää ole, on mahdotonta ikuistaa jotain, joka ei ole olemassa. Siksi tatuointeihin liitetty muisto ei ole pysyvä, vaikka tatuointi itsessään on. Emme esimerkiksi enää muista tatuoinnin tekovaiheen kipuja. (Smith 2012, 109–110.) Koska Smith (2012, 112) käsittelee tatuointeja fenomenologisesta näkökulmasta (eli korostaa subjektin omaa kokemusta), voidaan menneisyyden tai tulevaisuuden sijaan käsitellä sitä, mikä meillä on, eli nykyisyys. Emme kykene toistamaan täysin samaa muistoa tai kokemusta uudelleen, vaan katsomme asiaa aina nykyisyydestä käsin. Menneisyyden tapahtumat ovat jättäneet muistoihimme jälkiä, joita voimme palauttaa mieleemme nykyisyydessä. Ihminen kuitenkin saattaa muuttaa jälkiä yrittäessään palauttaa niitä mieleensä, jolloin nykyisyys fuusioituu menneeseen. Näin käy myös, kun palautamme mieleemme tatuoinnin jättämiä jälkiä. Muistimme on valikoiva ja osa muistoista saa enemmän huomiotamme sekä kiinnostustamme tiettyinä hetkinä kuin toiset¹⁴. Tästä syystä saatamme muistaa juuri tietyn muiston tatuointiin liittyen, eikä kenties jotain toista muistoa, joka tapahtui samaan aikaan. Tatuointi kuvastaakin enemmän sitä, mikä on meille tärkeää nyt ja muisto muuttuu aikojen

¹⁴ Smith käyttää halutuista ja mieleen tulevista muistoista termiä *attention-worthy* (Smith 2012, 117).

myötä riippuen siitä, mikä muisto kiinnittää sillä hetkellä huomionni. (Smith 2012, 110–119.)

Olen itse kokenut omien ajatusteni muuttuvan ensimmäisen tatuointini kohdalla (josta mainitsin luvussa 2.2). Silloin pienen nilkkatatuoinnin jokaiselle yksityiskohdalle tuntui olevan monenlaisia symbolisia selityksiä. Mutta nykyään, noin seitsemän vuotta myöhemmin, kuva itsessään ei ole niin tärkeä, vaan koen, että tatuointi on pikemminkin muisto siitä hetkestä, kun otin ensimmäisen tatuointini. Sillä sinä hetkenä koin tekeväni suuren päätöksen, johon en kysynyt vanhempieni lupaa vaan tein päätöksen itsenäisenä aikuisena henkilönä. Mielestäni tulkintojen muuttuminen on hyvä asia, sillä on paljon anteeksiantavampaa myöntää muuttuneensa kuin takertua menneeseen. Tatuoinnit kuvastavat mielenkiintoisesti ihmisen kykyä muistaa asioita ja mitä ylipäättänsä haluamme muistaa.

On aina mahdollista, että aikaa myöten tatuointeja alkaa katua. Felipe Carvalho (2012) tarkastelee katumusta ja yksilön valinnan vapautta artikkelissaan ”Tattoos are Forever”. Carvalho (2012, 125) pohtii, että jos tatuointien ottamista tarkastellaan hedonistisesta näkökulmasta, on paino sillä, mikä tekee yksilön onnelliseksi tai antaa tyydytystä juuri tietyssä hetkenä. Tatuoinnin ottaminen voi siis tehdä yksilön onnelliseksi ainakin hetkeksi. Mutta ilman vapautta ei ole katumusta: jos olemme vapaat tekemään mitä valintoja tahansa, on mahdollisuus, että teemme huonon valinnan. On siis mahdollisuus, että tatuoinnin ottaminen osoittautuu myöhemmin huonoksi valinnaksi. (Carvalho 2012, 125.) Carvalho (2012, 125) toteaaakin, että jos katumus nähdään osana vapautta, on meidän hyväksyttävä virheiden kuulumisen elämään. On myös mahdotonta ennustaa, mikä valinta kaduttaa myöhemmin. Kuitenkin vaikka hedonistisesta näkökulmasta katumus kuuluu elämään, on mielekkäämpää pyrkiä minimoimaan katumisen mahdollisuudet. Sillä jos valinnat tehdään vain nykyhetkeä ajatellen tai jos valinnan lopputulos on peruuttamaton, voi hedonistinen ajattelu johtaa turhien riskien ottamiseen. (Carvalho 2012, 126.) Carvalhon (2012, 127) mukaan hedonistinen ajattelu sopii yksinkertaisiin valintoihin, muttei esimerkiksi pysyvien tai peruuttamattomien valintojen tekemiseen.

Toinen tapa tarkastella yksilön vapautta valitsemiseen on Carvalhon (2012, 127) mukaan ”milliläinen” (*Millian*) näkökulma, jolla viitataan filosofi John Stuart Millin ajatuksiin. Tässä näkökulmassa yksilö harkitsee valintojaan tarkasti ja valitsee sen tien, joka parhaiten sopii hänen motivaatioihinsa. Ajatuksena on, että yksilön tekemät valinnat eivät estä häntä olemasta vapaa myös tulevaisuudessa. Millin esimerkkinä on ihminen, joka myy itsensä orjaksi ja menettää näin vapautensa. Vaikka orjuus on melko äärimmäinen esimerkki, Millin ajatusta voi hyödyntää myös tatuointeihin: Tatuoinnin ottaminen on vapaa valinta, mutta kun tatuointimustetta tulee pysyvästi ihon alle, ei yksilö enää ole vapaa valitsemaan, onko ihossa mustetta vai ei. Milliläisen ajatuksen pohjana ei siis ole valinnanvapaus, vaan ajatus vapaana pysymisestä. Milliläisen ajatuksen mukaan tatuointeja tulisikin välttää, jotta vapaus säilyisi. (Carvalho 2012, 127–128.) Carvalhon (2012, 128) kokee, että hedonistisessa ajattelussa otamme liikaa valintoja, mutta milliläisessä ajatuksessa puolestaan valintoja jää liian vähän. Kuitenkin kumpikin ajatusmaailma on hyödyllinen, kun tarkastellaan syitä tatuoinnin ottamiseen (Carvalho 2012, 129).

Jos haluamme tehdä pysyviä valintoja, jotka tuottavat iloa, mutta mahdollisimman vähän katumusta, ei tatuoinnin ottaminen ole Carvalhon (2012, 130) mukaan yksinkertainen prosessi. Yksinkertaisemmillaan tatuoinnin ottaminen vaatii kuvan aiheen (johon voi kuulua henkilökohtaisia syitä) sekä lähimmän tatuointiliikkeen. Näiden lisäksi tatuointitaiteilijan tyyli vaikuttaa kuvan lopputulokseen ja siihen, miten hyvin aihe on ilmaistu tatuoinnissa. Myös tatuoinnin koko ja paikka kehossa ovat tärkeitä elementtejä prosessissa, sillä kummatkin vaikuttavat niin aiheeseen kuin tatuojan valintaan. (Carvalho 2012, 130–132.) Jos tatuoinnin aihe, paikka, koko ja taiteilija valitaan huolella, kyetään Carvalhon (2012, 133) mukaan minimoimaan riskit, vaikka katumusta ei täysin voida eliminoida pois. Mutta jos prosessi tehdään huolella, pysyvyyden aspekti ei estä meitä tekemästä valintoja, vaan auttaa meitä tekemään perusteellisempia valintoja (Carvalho 2012, 133). Olen Carvalhon kanssa samaa mieltä siitä, että jos tatuointiin liittyvät valinnat tehdään huolella, sen luulisi minimoivan myöhemmin katumuksen. Koska tulevaisuutta ei voi ennustaa, ei katumusta voi kokonaan poistaa, vaan on myönnettävä, että elämä on arvaamaton ja erehtymisen inhimillistä.

3.2 Yksilö tatuoinnin kantajana

Tatuoinnin kantaja saattaa joutua arvioinnin kohteeksi samalla tavalla kuin itse kuva. Harvoin näkyvästi tatuoitu henkilö välttyy ihmisten katseilta, kysymyksiltä tai kommenteilta. Tatuointia voidaan formalistisesti tarkastella pelkästään muodon kautta, mutta usein tarkastelija saattaa kysyä itse tatuoinnin kantajalta, mitä kuva tarkoittaa tai miksi kuva otettiin. Joskus myös tarkastelijat saattavat kommentoida suoraan, mitä mieltä he ovat tatuoinnista tai tatuomisesta yleisesti.

Jonathan Heaps (2012, 135–136) kuvailee artikkelissaan ”Bearing the Marks” kuinka tuntemattomat ihmiset kyselevät, kommentoivat ja koskevat toisten ihmisten tatuointeja. Tatuoidun ihmisen on mahdotonta olla tulematta ihmisten hiljaisen arvioinnin kohteeksi. Tatuoidun ihmisen motiiveja tatuointeihin saatetaan myös arvailla esimerkiksi olettamalla niiden olevan kapinointia. Usein saatetaan kysyä, ymmärtääkö tatuoitu henkilö tatuointien olevan ikuisesti kehossa. (Heaps 2012, 136.) Minulta itseltäni on silloin tällöin kysytty, ymmärränkö tatuointien olevan ikuisesti kehossa.

Länsimaissa tatuointien negatiiviseen maineeseen ovat vaikuttaneet monet mielikuvat ja narratiivit, kuten esimerkiksi likaiset neulat tautien levittäjinä. Yhtenä haitallisenä tekijänä oli aikaisten tatuointijulkisten tarinat (kuten Nora Hildebrandtin ja Irene Woodwardin 1800-1900-luvun taitteella), joiden mukaan heidät oli tatuoitu vasten tahtoaan, usein alkuperäiskansojen toimesta. Tämä usein vahvisti mielikuvaa alkuperäiskansojen primitiivisyydestä ja julmuudesta, joilla puolestaan puolusteltiin muun muassa kolonialismia tai jopa orjuuttamista. Tatuoiduista naisista tuli sensaatioita, joiden tatuointinarratiivit olivat seksuaalisesti värittyneitä ja esityksissä paljastettiin normaalia enemmän ihoa. (Kang 2012, 74.)

Botz-Bornstein (2012, 53–54) esittelee, että kun tatuointeja on haluttu selittää osana yhteiskuntaa, on käytetty käsitteitä ”primitiivinen” ja ”sivistynyt”. Historian aikana tatuoinnit on selitetty osaksi primitiivisyyttä ja varhaiskantaisia kulttuureita, jotka on nähty sivistyksenvastaisina. Primitiivisyys on myös ymmärretty luonnollisuuden vastakohtana, jolloin tatuoidun keho on koettu luonnollisena ja sivistyneenä piirteenä. (Botz-Bornstein 2012, 54.) Botz-Bornstein (2012, 54) huomauttaa ajatuksen

olevan pulmallinen, sillä hän kokee primitiivisyyden ja ihmiskunnan varhaiskulttuurin olevan lähempänä luontoa. Hän kokee tatuointien olevan myös osa sivistystä niiden luontoa muokkaavan piirteen myötä. Tatuoinnit edustavat jotain autenttisuutta, pysyvyyttä sekä sitoutumista yhteiskunnassa, jossa kehoa muokataan jatkuvasti esimerkiksi dieeteillä, liikunnalla ja plastiikkakirurgialla. Toisaalta juuri luontoa muokkaavan piirteen myötä tatuointien väitetään olevan luonnonvastaisia. Todellisuudessa tatuointien vastaisuus ei niinkään johdu primitiivisyydestä, vaan siitä, että tatuoinnit liitetään alempiin yhteiskuntaluokkiin, kuten työläisiin, merimiehiin ja alamaailmaan. Joissakin Itä-Aasian maissa tatuoinneissa on edelleen tietynlainen stigma. Primitiivisyyttä käytetään mystifioivana käsitteenä pelolle. (Botz-Bornstein 2012, 54–55.)

Kun yksilö otetaan mukaan tatuointien tarkasteluun, olen huomannut muutamien artikkeleiden ja teosten tarkastelevan erityisesti tatuoituja naisia. Esimerkiksi Margot Mifflinin kirja *Bodies of Subversion: A Secret History of Women and Tattoo* (2013), johon viitataan tässä tutkielmassa, käsittelee tatuoituja naisia. Botz-Bornstein (2012) käsittelee myös tatuoitua naista artikkelissaan ”Female Tattoos and Graffiti”. Botz-Bornstein (2012, 55) mukaan tatuointien tuleminen muotiin on ollut naisille eduksi, sillä ne ovat tulleet hyväksyttävämmiksi myös naiskehossa. Vaikka tatuoinnit ovat historian aikana olleet kiellettyjä, miesten tatuoinnit ovat olleet sosiaalisesti hyväksyttävämpiä niiden rikollisen stigman vuoksi. Perinteisesti myös tatuointien estetiikka on ollut enemmän maskuliinista. Koska tatuoinnit on nähty maskuliinisena elementtinä, ei tatuoituja naisia ole nähty naisellisina tai tatuoimista feminiinisenä toimintana. (Botz-Bornstein 2012, 55.) Botz-Bornstein (2012, 55) kuitenkin huomauttaa, että naisten tatuoinnit eivät ole vain miesten tatuointien imitoimista, vaan ne pikemminkin luovat oman esteettisen kategoriansa.

Ajatuksissa, joissa sivistyksen vastakohdat ovat luonto ja primitiivisyys, on myös nostettu esille termi ”puhdas” (*pure, purity*). Puhtaus on liitetty osaksi sivistynyttä naista sekä puhtaus voidaan liittää niin sivistykseen kuin luonnollisuuteen. Kauneusihanteissa ideaalinen mieskeho on liikkunut enemmän pois luonnollisuudesta toisin kuin naisten, jossa koskematonta iho on nähty ihanteellisena. Puhtauden käsite korostuu muokkauksissa, jotka näkyvät iholla. Plastiikkakirurgia ja dieetit muuttavat

kehoa, mutta ne eivät näy iholla samalla tavalla kuin tatuoinnit. Tämän vuoksi ajatellaan, että tatuoinnit rikkovat puhtaan naiseen illuusion. Jean Baudrillard on muun muassa kuvaillut, että täydellisesti meikatut naiskasvot ovat kuin tyhjiö, jonka voimme täyttää toiveilla ja haluilla. (Botz-Bornstein 2012, 55–56.) Jean Baudrillardin ajatusten pohjalta Botz-Bornstein (2012, 56) esittääkin, että naisen kehon halutaan heijastavan miehen seksuaalisia haluja.

Sen lisäksi että Adolf Loos julisti tatuoidut ihmiset rikollisiksi, hän liitti Darwinin tavoin tatuoinnit alkuperäiskansoihin ja primitiivisyyteen. Loos myös julisti naisten ornamenttitatuointien olevan sivistymättömiä ja eroottisesti merkityksellisiä. (Botz-Bornstein 2012, 57.) Botz-Bornsteinin (2012, 57) mukaan Loosin ajatuksia, joiden mukaan tatuoinneilla on yhteys moraalisesti arveluttaviin tekoihin, käytetään edelleen jossain määrin. Kuitenkin nykyinen tatuointirenessanssi¹⁵ on antanut naisille mahdollisuuden määritellä itse, mikä on eroottista. Samalla postmoderni tatuointikulttuuri on rikkonut konventionaalista mielikuvaa naisesta. (Botz-Bornstein 2012, 57–58.) Oletan, että Botz-Bornstein puhuvan muun muassa primitiivisyys- ja puh-
tausajatusten kohdalla konservatiivisesta maailmankuvasta, joka on pikkuhiljaa väistymässä länsimaissa.

Sen sijaan että tulkitsisimme yksilöä hänen tatuointiensa kautta (esimerkiksi tuomitsemalla yksilö rikolliseksi), on Botz-Bornsteinista (2012, 59) tärkeämpää nähdä tatuoinnin kantaja osana sosiaalista maailmaa. Sekä postmodernit naisten tatuoinnit että myös graffitit voidaan nähdä ilmentyminä, joissa yksilö sekä yhteisöt kytkeytyvät niin identiteettiin, valtaan kuin yhteiskunnassa olemiseen. Tatuoitu keho ei ainoastaan ole ainoastaan yksilön tietoisessa käytössä, mutta se on myös aktiivisesti yhteydessä maailmaan. (Botz-Bornstein 2012, 60.)

Nancy Kangilla on samanlaisia ajatuksia Botz-Bornsteinin kanssa. Kang (2012) käsittelee tatuointia feminismien näkökulmasta artikkelissa ”Painted Fetters”. Kang

¹⁵ Termiä ”tatuointirenessanssi” on käytetty länsimaissa kuvaamaan viime vuosikymmeninä tapahtunutta tatuointien jalostumista ja kehittymistä. Tähän kuuluu niin uusien tatuointityylien tuleminen, tekniikoiden kehittyminen kuin tarvikkeiden helpompi saatavuus. Myös tatuointitaiteilijoilla saattaa olla taidealan koulutus tai muu laajempi kokemus taiteesta. (Fleming 2000, 61.)

(2012, 66) korostaa myös, että monesti tatuoinnit liitetään moraalisesti arveluttaviin tekoihin tai elämäntyyliin johtuen niiden historian aikana muodostuneesta stigmasta. Vaikka nykyään stigma on hälventynyt, tatuointeihin ja erityisesti tatuoituihin naisiin liitetään negatiivisia konnotaatioita. (Kang 2012, 66–67.) Kuten Botz-Bornstein, Kang (2012, 69) kokee myös, että tatuointien avulla kehosta tulee kohde, jota kontrolloi ainoastaan nainen itse.

Kulttuuriantropologi Maria DeMellon mukaan ennen tatuointien tuloa suuren suosioon 1900-luvun lopulla naiset olivat enemmän tatuointikuvien aiheita kuin tatuointien kantajia. Esimerkiksi tatuoinneissa esiintyi pin up -tyttöjä, hulasanssijoita, etnisiä stereotyyppisiä (kuten geishat ja alkuperäisasukkaat) tai alastomia naisia. Historian aikana tietenkin on ollut kulttuureja, joissa naisetkin ovat olleet tatuoituja, esimerkiksi Polynesian alueella. Silti niin naiset kuin miehetkin ovat joutuneet löytämään syyt oikeuttaakseen tatuointinsa. (Kang 2012, 70.) Kangin (2012, 70) mukaan erityisesti naiset, homoseksuaalit ja työluokkaan kuuluvat miehet ovat kokeneet, että heidän tulisi selittää tatuoinnit sillä, että kuuluvat tiettyyn marginaaliseen ryhmään. Tatuoinneilla toki on pitkä historia seksuaalivähemmistöjen keskuudessa, etenkin 1950-luvulla lesbojen keskuudessa. Tänä aikana lesboilla ei ollut samanlaisia paineita kuin heteronaisilla, joilta odotettiin tietynlaista kuria. 1940–50-luvulla heteronaisia koskivat myös tiukemmat tatuointisäännöt: hänen tuli olla vähintään 21-vuotias ja naimisissa. Tatuointiin tarvittiin myös miehen lupa. Lesboja eivät kyseiset säännöt koskeneet, sillä heidän ajateltiin olevan ”menetettyjä tapauksia” ja tatuoinneista tulikin tapa ilmaista itseään osana syrjittyä vähemmistöä. (Kang 2012, 73.)

Kang (2012, 74) kokee, että naisten tatuointien narratiiveja kritisoidaan herkemmin. Nykyään kritisoinnin taustalla ei niinkään ole seksuaalinen moraali, vaan tatuointien pysyvyys verrattuna nopeasti vaihtuviin trendeihin siitä, mitä pidetään fyysisesti viehättävänä. Ulkonäköön liittyvät vaatimukset myös vaihtuvat niin naisilla kuin miehillä, mihin media vaikuttaa voimakkaasti. (Kang 2012, 77.) Kuitenkin, Kangin (2012, 77) mukaan tatuoitujen naisten kohdalla oleellisempaa on suunnata tarkastelu henkilön sisäiseen kuin ulkopuoliseen näkökulmaan.

Feministinen näkökulma tatuoituihin naisiin antaa mielenkiintoisen näkökulman niin tatuointikulttuuriin kuin naisen historiaan. 1990-luvulta lähtien keskiluokkaiset naiset ovat olleet nopeinten kasvava ryhmä tatuoidussa väestössä Amerikassa (Mifflin 2013, 144) joka luultavasti kulkee käsi kädessä Botz-Bornsteinin mainitseman tatuointi-*renessanssin* kanssa. Tatuoinnit eivät välttämättä ole ainoa keino, joilla naiset ovat voineet ilmentää itseään omilla ehdoillaan. Koska tatuointeihin liitetty stigma on hälventynyt vasta hiljattain, ei sinänsä ole ihme, että tatuointien suosio on kasvanut vasta viime vuosisadan vaihteessa. Etenkin naisten kohdalla, sillä historian aikana naisen ulkonäköä on kontrolloitu enemmän ulkopuolelta. Koska tatuoinneista on tullut hyväksyttävämpiä vasta viime vuosikymmeninä, ymmärrän Botz-Bornsteinin ja Kangin ajatukset siitä, että vieläkin tatuoituihin henkilöihin voidaan liittää ennakkoluuloja. Siksi tärkeämpää olisi, ettei ihmistä tuomittaisi tatuointiensä takia, etenkin kun tatuoituja henkilöitä on jo kaikissa sosiaaliluokissa.

3.3 Tatuoinnit muistoina ja symboleina

Tatuointeihin liittyy paljon muistoja sekä symboleja. Syynä vanhojen tatuointien arvostamiseen on usein se, että tatuoinnit muistuttavat kantajansa menneisyydestä. Muun muassa Don Ed Hardy on sanonut, ettei koskaan haluaisi peittää vanhoja tatuointejaan, sillä ne kertovat hänen menneisyydestään (Benson 2000, 246). Yhdysvaltalainen tatuointiartisti Kat Von D:n¹⁶ (2009, 15) mukaan hänen kehoonsa on tatuoitu hänen tarinansa viivoin ja varjostuksin. Hän kuvailee, että kuten kaikki muutkin ihmiset, hän syntyi alastomana odottaen, että elämä kirjoittaisi itsensä hänen kehoonsa (Von D 2009, 15). Tatuoinneista on tullut väline kirjoittaa oma elämämme ihoomme, oli se sitten tarkoitettu muistoksi itsellemme tai katseltavaksi muille. Kuten mainitsin

¹⁶ Kat Von D on 2000-luvun yksi tunnetuimmista tatuointiartisteista, joka nousi julkisuuteen ensin vuonna 2005 tatuointiohjelmassa *Miami Ink* ja myöhemmin omassa ohjelmassaan *LA Ink*. *LA Ink*in yhteydessä hän perusti oman tatuointiliikkeensä sekä vuonna 2007 rikkoi hetkellisesti Guinness World Record-ennätyksen tatuojana, joka on tatuoinut eniten tatuointeja 24 tunnin sisällä. Vuonna 2008 hän perusti oman kosmetiikkalinjan Sephora-yrityksen alle. (The Famous People 2019.) Vuonna 2018 raskaana ollut Von D aiheutti suuren kohun sosiaalisessa mediassa ilmoittamalla, ettei aio rokottaa lastaan. Tämä aiheutti muun muassa Von D:n meikkituotteiden boikotointia sekä keskustelua rokotteiden hyödyistä ja haitoista sosiaalisessa mediassa. Erityisesti Von D:tä on kritisoitu vastuuttomasta käytöksestä, kun hän ilmaisi rokotevastaisen kantansa suurelle yleisölle vaikutusvaltaisena henkilönä. (Cooper 2018.)

alaluvussa 3.1, Fruhin ja Thomasin mukaan tatuoinnit toimivat muistin ankkureina ja auttavat muistamaan tärkeitä tapahtumia ja asioita elämästä. Kuten kyseisessä alaluvussa myös huomattiin, tatuointien narratiivi muokkautuu ajan myötä, kun sen kanta- ja tulkitsee sitä uudelleen ja uudet tapahtumat muokkautuvat narratiiviin mukaan. Tässä alaluvussa keskitytään enemmän siihen, millaisia muistoja ihmiset tatuoivat ihoonsa sekä mitä tatuoinnit symboloivat heille.

Esimerkkejä merkityksellisistä tatuoinneista ovat muun muassa muistotatuoinnit, jotka symboloivat tai esittävät henkilöitä, jotka ovat olleet tatuoinnin ottajalle tärkeitä. Länsimaalaisessa tatuointiperinteessä tietyillä kuvilla on tietynlaista symboliikkaa, joista osa on omittu muista kulttuureista (Benson 2000, 246). Lievemmin tatuoinnin merkityksellisyys voi näkyä esimerkiksi niin, että tatuoinnit kuvastavat asioita, joista tatuoinnin ottaja on pitänyt, esimerkiksi eläimistä, kukista tai kauhuelokuvien hahmoista. Madame Chinchilla on todennut, että kuvat, joita hän asiakkaisiinsa tatuoi, ovat oikeasti olleet asiakkaiden ”sisällä” jo kauan, mutta tatuointi tuo kuvat vain ulos (Benson 2000, 249). Suuri merkityksellisyys vähentää yksilön tarvetta poistaa tai peittää tatuointi myöhemmin.

Tatuoinnit voivat symboloida myös kasvua ja parantumista. ”Meksikon vampyyri-naiselle” Maria Jose Cristernalle tatuoinnit ovat osa parantumista väkivaltaisesta menneisyydestä ja monet hänen tatuointinsa tekevät kunniaa hänen perheensä historialle. Tatuoinnit peittävät Cristernan ihon 98-prosenttisesti, minkä lisäksi hänellä on muun muassa kasvolävistyksiä, metalliset implantit ja piikit pään etulohkossa sekä terävät proteesihampaat. Cristernan mukaan kehonmuokkaus on antanut hänelle keinon tulla kuulluksi yhteiskunnassa. Tällä Cristerna viittaa haluun puhua yhteiskunnan ongelmakohdista, esimerkiksi Meksikon väkivaltaisista oloista, joista hänellä on kokemusta: hän joutui entisen miehensä pahoinpitelemäksi. Cristernan mukaan hänen vampyyrimainen, saalistajamainen ulkonäkönsä on saanut inspiraatiota meksikolaisista jaguaarisotilaista, jotka halusivat näyttää mahdollisimman hurjilta vihollistensa edessä. Cristernan ulkonäkö on jakanut mielipiteitä, mutta samalla se on antanut hänelle mahdollisuuden vaikuttaa käyttämällä hyväksi median sensaatiohakuisuutta. (Mifflin 2013, 141–142.)

Hiukan samalla tavalla kuin Cristernalla, ”Zombie Boy” Rick Genestillä lähes kokonaan tatuoitu keho heijastaa hänen menneisyyttään. Genestiltä leikattiin 15-vuotiaana hengenvaarallinen aivokasvain ja muutama vuosi myöhemmin hän alkoi muuttaa kehoaan kohti zombien ulkonäköä. Genestin keho muistuttaa mätänevää ruumista, jonka ympärillä on ihoa lihaa syöviä hyönteisiä. Niin Cristerna kuin Genest ovat kummatkin selviytyneet vaarallisista elämäntilanteista ja omaksuneet kuolemattoman hahmon (vampyyri ja zombi) ulkonäön. Vuonna 2011 Genest toimi mallina Thierry Muglerin syysmallistossa ja esiintyi Lady Gagan musiikkivideossa ”Born this Way”. (Mifflin 2013, 142–144.) Surullisesti Genest teki itsemurhan vuonna 2018 ollessaan 32-vuotias (Kassam 2018).

Kuva 10. Holokaustista selvinneen henkilön käsi, jossa on näkyvillä keskitysleirillä tehty sarjanumerotatuointi. Kuva on otettu vuonna 2013 vainojen uhrien muistopäivänä muistotilaisuudessa Tukholmassa (Frankie Fouganthin 2013).

Tatuointien synnyttämät muistot eivät ole aina onnellisia. Tästä aiheesta kirjoittaa Wendy Lynne Lee (2012) artikkelissaan ”Never Merely ’There’ – Tattooing as a Practice of Writing and a Telling of Stories”. Joskus tatuoinnit on jouduttu ottamaan vasten tahtoaan. Tällaista tapahtui muun muassa Auschwitzin keskitysleirillä, jossa natsit merkitsivät vankeja tatuoinneilla. Natsit käyttivät metallisia leimasimia, joissa

haluttu sarjanumero oli muodostettu neuiloilla. Näin leimasimella saatiin lävistettyä koko sarjanumero yhdellä kertaa ihoon. Leimaamisen jälkeen muste hierottiin vuotavaan haavaan. Tatuoinnit helpottivat ruumiiden tunnistamista vankien kuoltua, sillä tatuoitu sarjanumero ei kadonnut muun muassa vaatteita poistettaessa. Keskitysleirillä tehty tatuointi oli merkki jaottelusta, jossa kaasutettavia ja työleirin vankeja erotettiin toisistaan. Usein tatuointi kuitenkin merkitsi orjatyötä, nääntymistä tai kuolemaa. Kuitenkin jopa tällaiset vasten tahtoaan saadut, julmasti tehdyt tatuoinnit voivat kertoa tärkeän tarinan tai muiston. Esimerkiksi holokaustista selviytynyt Tova Friedman ei halua poistattaa keskitysleiriltä saamaansa tatuointia. Friedman tapaa välillä ihmisiä, jotka uskovat, ettei holokaustia tapahtunut. Tällöin Friedman näyttää kädessään olevaa tatuoitua koodia ”A27633”, jonka hän sai Auschwitzissa ollessaan viisivuotias. Tämä koodi on Friedmanin muisto siitä, kun häneltä vietiin nimi sekä perhe. Friedmanin tatuointi on tarina kaikesta siitä kärsimyksestä, jonka juutalaiset kokivat keskitysleireillä. Friedman kokee, ettei hänen tarvitse olla häpeissään tatuoinnista vaan maailman tulisi olla häpeissään siitä, mitä tapahtui. Friedmanin tatuointi on merkityksellinen, vaikkei positiivisessa merkityksessä. Silti se kykenee kertomaan tärkeän tarinan. (Lee 2012, 152–160.)

Friedmanin tatuointi on merkittävä muisto ja symboli, joka ei kerro ainoastaan yhden ihmisen tarinan vaan kantaa eräänlaista kollektiivista muistoa natsien hirmuteoista ja juutalaisten kärsimyksistä. Vaikka Friedman ei valinnut omaa tatuointiaan, hän silti hyödyntää tatuointia samalla tavalla kuin Cristerna ja Genest kertoakseen tarinansa muille. Samalla he ottavat kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Cristerna ja Genest käsittelevät kärsimyksiään hyödyntämällä kehotaidetta, mutta Friedman hyödyntää tatuointia, jota hän ei halunnut ja jonka olisi voinut poistaa. Cristerna on käyttänyt erikoista ulkonäköään saadakseen yhteiskunnan huomion ja myös Friedman kykenee kiinnittämään tatuoinnillaan huomiota tarinaansa ja samalla tekemään siitä konkreettisen.

3.4 Tatuoinnit ja individualismi

Kuten jo luvun 3 alussa totesin, Bensonin mukaan tatuoinneista on tullut nykyaikana tapa korostaa omaa minuutta. Erityisesti nykyään tatuointi- ja lävistyskulttuuri on nähty osana yksilöitymistä. Niin Euroopassa kuin Amerikassa itsensä ymmärtäminen on keskeinen tavoite sekä ajatus siitä, mitä olemme sisältä (jolla viitataan esimerkiksi sieluun tai henkeen). Näissä kulttuureissa iho on raja yksilön minän (*self*) ja ulkoisen maailman välillä. Iho myös suojelee ja ympäröi minää. Kuitenkin minuus tulee näkyviin vain kehomme kautta ja teoilla voimme ilmentää, mitä olemme sisältä. Nykyisessä kulttuurissa keho nähdään ainoana kohteena, joka yksilöllä on, jonka yksilö omistaa ja jolle voi tehdä mitä haluaa. (Benson 2000, 235; 244–245.) Tatuoinnit voidaan Bensonin (2000, 251) mukaan linkittää niin länsimaalaiseen yksilökäsitykseen kuin normien rikkomiseen. Tatuoinneilla halutaan osoittaa kehon omistajuus kaupallistetussa ja ennalta-arvaamattomassa maailmassa, jossa tatuointi edustaa jotain pysyvää. Tatuoinnit muistuttavat meitä myös kuolevaisuudesta. Tatuoinnit ja kehonmuokkaus eivät ole ainoastaan osa luovuutta mutta tärkeä osa autenttisuutta. Kuten tatuointi myös siihen liittyvä fyysinen kipu on jotain, jota ei pystytä omimaan vaan se koetaan itse. (Benson 2000, 251.)

Tatuointi on hankinta, joka tehdään pääsääntöisesti itseään varten eikä muille katsottavaksi (Benson 2000, 252). Nykyisen ihmiskäsityksen keskeisiä teemoja ovat Bensonin (2000, 252) mukaan sirpaloitumisen pelko, rajoituksista tuleva ahdistus sekä tahdon (*will*) ja minän välinen suhde. Ihmiskeho toimii taistelukenttänä, jossa nämä teemat esiintyvät. Tatuoinnit voidaan nähdä arpina, jotka kertovat tarinaa, mutta eivät välttämättä vaadi vastausta tai kommunikaatiota muilta. Vaikka tatuoinnit pikemminkin paljastavat kuin peittävät, niitä ei silti ole suunniteltu avaamaan keskustelua tai ottamaan yhteyttä keneenkään. Minän ja maailman välistä uhmaa kuvastaa tarve suojella ruumiillistettua minää ulkopuolisilta rajoitteilta, jolloin tatuointi kuvastaa yksilön omaa tahtoa. (Benson 2000, 252.)

Benson (2000, 253) kuitenkin huomauttaa, että me emme omista kehoamme, vaan keho omistaa meidät. Keho voi myös pettää meidät, sillä kaiken kaikkiaan emme

pysty täysin hallitsemaan kehoamme. Tässä mielessä länsimaalainen käsitys minästä ja kehosta ovat lähes mahdottomia, sillä emme kykene saavuttamaan kehomme täyttä kontrollia tai pysyvyyttä. On ihailtavaa kieltäytyä marginalisoinnin tai sorron aiheuttamasta epäinhimillistämisestä. Mutta jos vajoamme täysin ruumiilliseen absolutismiin, päädymme silti käytänteisiin, jotka eivät tarjoa pakoa laajemmilta merkityssysteemeiltä tai organisaatioilta. (Benson 2000, 253–254.)

Oletan Bensonin tarkoittavan, että nykyajan tatuointikulttuuri heijastelee nykyajan individualistista kulttuuria, jossa maailmankuva on minäkeskeinen. Tämän takia on ymmärrettävää, että yksilö haluaa fyysisesti erottua joukosta, sillä kuten Benson mainitsee, minä tulee esille vain kehon kautta. Siksi kehonmuokkaus on tehokas keino ilmentää minää ulkoisesti. Etenkin nykyisessä kulttuurissa, jossa esimerkiksi muotisuuntaukset vaihtuvat nopeasti, tatuoinnit ovat pysyvämpi vaihtoehto ilmentää omaa itseään. Samalla tatuoinnit ovat oma persoonallinen kokemus, joka koetaan vain omassa kehossa. Kuitenkin ymmärrän Bensonin ajatuksen siitä, ettemme voi kuvitella kehon olevan täysin hallittavissa tai muuttumaton, vaan meidän on hyväksyttävä kehoon liittyvät rajoitteet, kuten biologiset erot, vanheneminen ja kuolema. Vaikka tatuoinnit voidaan nähdä kaupallistumisen vastakohtana, huomauttaa Benson (2000, 244), että koska tatuointeja voidaan nimittää taiteeksi ja tatuoimisen harjoittaminen on kaupallistunut, on tällöin tatuoinnit kulutustuote länsimaissa samalla tavalla kuin muutkin tuotteet. Tatuoinnit toisaalta taistelevat kertakäyttökulttuuria tai -muotia vastaan, mutta toisaalta ne ovat kaupallistettu tuote.

Benson mainitsee teemoja, joita ihminen käsittelee kehossaan, kuten rajoitusten tuottama ahdistus. Se onko esimerkiksi ahdistuksen purkaminen oman ihoon psyykkisesti tervettä, voidaan kyseenalaistaa. Toisaalta oman minuutensa tutkiminen kehon kautta voi olla niin positiivista kuin negatiivista toimintaa. Tatuoinnit ovat kuin tuloksia minän tutkimisesta, mutta tuloksia ei haluta paljastaa muille. Bensonin ajatusten pohjalta kehotaide on mielenkiintoinen ilmiö maailmassa, jossa yksilö kokee ahdistusta paineesta olla yksilöllinen ja haluaa tutkia sekä ilmentää minuuttaan kehonsa kautta.

Fruh ja Thomas (2012, 88) nostavat kaksi mielenkiintoista motivaatiota tatuointien ottamiselle, kun tarkastellaan ihmisen persoonaa: halu korostaa omaa yksilöllisyyttä sekä halu kuulua tiettyyn ryhmään. Ihmiset syntyvät samankaltaisiin kehoihin, joten tatuoinnit ovat tapa erottua muista. Kuten jo mainitsin luvussa 3.1, tällaiset ihmiset myös liittävät kehonsa voimakkaasti osaksi persoonaansa. Toinen motivaatio (halu kuulua ryhmään), kertoo ihmisten halusta integroida identiteettinsä tiettyyn ryhmään. Tällöin ihminen luovuttaa osan individualismistaan ollakseen osa jotain suurempaa. Myös tämä motivaatio korostaa ihmisen tapaa nähdä keho osana itseään. (Fruh & Thomas 2012, 88.) Vaikka individualismi korostuu tatuointien ottamisessa, saatamme silti ottaa tatuointeja kuuluaksemme ryhmään. Haluamme siis olla yksilöllisiä, mutta samalla kuulua johonkin. Tästä tulee mieleeni ajatus, jonka olen kuullut usein vaihtoehtoisuuden kohdalla: Halutaan olla yhdessä erilaisia. Toisaalta yksilö haluaa olla uniikki ja erilainen, mutta samanhenkisestä ryhmästä saadaan tukea ja intoa jatkamaan. Huomaan tämän idean myös itsessäni: toisaalta haluan korostaa omaa persoonaani tatuoinneilla, mutta toisaalta olen iloinen, että voin jakaa intohimoni muiden tatuoitujen henkilöiden kanssa. Olen yksilö, mutta myös osa suurempaa yhteisöä.

3.5 Tatuoinnit ei-toivottujen jälkien peittäjinä

Tatuoinneilla voi peittää kehon ei-toivottuja jälkiä, esimerkiksi arpia tai palovammoja. Tällöin tatuointi korvaa kosmeettiset leikkaukset, jotka tatuointien tapaan pyrkivät muuttamaan ihoa asiakkaalle mieleisemmäksi. Kosmeettinen leikkaus kuitenkin pyrkii muuttamaan kudoksen normaalimpaan suuntaan. Tatuointi puolestaan pyrkii peittämään vaurioituneen kudoksen. Cristena on käyttänyt tatuointeja korostamaan kehoaan sen sijaa, että pyrkinyt ”normalisoimaan” ihoaan (Mifflin 2013, 141).

Yhtenä esimerkkinä arprien peittämisestä on rintasyöpäleikkausarprien peittäminen. Tällöin poistetun nännin tai rinnan päälle tatuoidaan kuva, joka peittää leikkauksesta tulleet arvet. Ensimmäisiä tatuointeja arprien päälle teki Charlie Wagner jo 1940-luvulla ja 1990-luvun lopulla tatuointien laatu parani itse leikkausten muuttuessa hienovaraisemmiksi. Vuonna 1999 Yhdysvalloissa naisten rintasyöpäkuntoutuslaki salli lääkärin lisätä tatuoimisen kuntouttaviin toimenpiteisiin. Rintasyöpäarprien

peittäneen tatuoinnin ottanut Marcia Rasner kertoo, että tatuointi auttoi häntä rakentamaan uudelleen oman fyysisen ja seksuaalisen minäkuvansa hänen omilla ehdoillaan. Rintaproteesien käyttämistä perusteltiin sillä, että hän näyttäisi muiden edessä ”normaalilta”, mutta vasta tatuoinnin jälkeen Rasner tunsi jälleen olevansa oma itsensä. Tatuointi antoi Rasnerille myös tavan kontrolloida sairauttaan ja ottaa askelen kohti parantumista. (Mifflin 2013, 87–90.) The Guardianin artikkelissa ”‘Instead of a scar, I had a piece of art’: women on their post-mastectomy tattoos” rintasyövältä parantuneet naiset kertovat, miten tatuoinnin ottaminen sai heidät tuntemaan kokonaisiksi. Esimerkiksi Sarah B kertoo, että leikkausarpien katsominen peilistä oli karu muistutus kaikesta, mitä hän oli joutunut kokemaan. Mutta arpien sijaan tatuointia on ollut ilo katsella sekä se on lisännyt hänen itseluottamustaan. Maggie koki kehonsa leikkauksen jälkeen rumaksi, mutta tatuoimisen jälkeen hän on kokenut rintojensa olevan upeat. Sarah G tuntee, että tatuoinnin jälkeen hän ei ottanut ainoastaan otetta kehostaan, mutta myös naiseudestaan. (Fletcher 2018.)

Niin Rasnerin kuin The Guardianin artikkelin naisten tapauksissa tatuoinnit toimivat itsetunnon kohentajana ja apuna käsiteltäessä seksuaalista minuutta, joka usein haavoittuu rintasyöpäleikkauksessa. Naiset ovat saaneet kokea itsensä kokonaisiksi ilman, että kehoa pyrittiäisiin muuttamaan takaisin alkuperäiseen tai ”luonnolliseen” suuntaan, vaan he ovat saaneet itse määrittää, mikä tuntuu hyvältä. ”Rintasyöpätatuoinnit” ehkä saattavat haastaa käsityksemme naisihanteista, sillä tatuointien ansiosta naiset hyväksyvät kehonsa jopa täysin ilman rintoja. Näiden lähteiden valossa en voi väittää, että tatuointi toimisi suorana kannanottona yhteiskunnan naisihanteita vastaan, mutta ainakin se antaa aihetta pohtia tarkemmin esimerkiksi sitä, minkä koemme naisellisena. Mielestäni on kuitenkin hienoa, että tatuoinnit voidaan nähdä yhtenä vaihtoehtona rintasyövän jälkeisessä parantumisprosessissa.

Lopuksi

Pari sataa vuotta sitten Kant koki, etteivät tatuoinnit kuulu ideaaliin kehoon ja vanhat matkakertomukset kuvailevat alkuperäiskansojen kehotaidetta oudoksi ja rumiksi. Varhaisten tatuointijulkusten toimesta ajatukset alkuperäiskansojen harjoitteista vääristyivät entisestään. Jotkut ihmiset (kuten SoundCloud räppärit) myös haluavat korostaa rikollista imagoaan tatuoinneilla. Ei siis toisaalta ole ihme, että tatuointeihin on jäänyt vielä negatiivisia konnotaatioita, vaikka mielipide on myönteisempi kuin sata vuotta sitten. Yleisesti tatuointeihin kohdistuva kritiikki johtuu niiden pysyvyydestä. Tatuoinnit taistelevat kertakäyttökulttuuria vastaan ja haastavat nykyisen käsityksemme maailmasta, jossa esimerkiksi muotisuuntaukset muuttuvat jatkuvasti.

Tatuoinneilta ja taideperinteellä näyttäisi olevan paljon yhteyksiä. Tatuointeja voidaan tarkastella niin formalismin, ekspressionismin kuin feminisminkin kautta: formalismi ja ekspressionismi keskittyvät enemmän itse tatuointiin, feminismi puolestaan käsittelee tatuointien sukupuolista asemaa. Tatuointien tyyleissä näkyy samoja elementtejä kuin esimerkiksi kuvataiteessa: symboliikkaa, poptaidetta, realismia, tussipiirroksia sekä japanilaisia puupiirroksia. Toisaalta tatuoinneille on kehittynyt omia tyylejä, kuten old school-tatuoinnit sekä alkuperäiskansojen omat tatuointityylit ja niistä johdetut tyylit kuten tribaalit. Haluamme myös kategorisoida tatuointien tyylejä samalla tavalla kuin haluamme kategorisoida perinteisiä taidemuotoja. Tatuointi vaikuttaa olevan yhdistelmä niin performanssia kuin kuvataidetta, jota voidaan tarkastella yksittäisenä kuvana, mutta myös osana kehon liikettä. Kuten Michaud mainitsee, tatuoinnit haastavat meidät ajatteluun taideteosten tavoin sekä ne saavat meidän pohtimaan, mikä on taidetta.

Kuten muutkin taideyhteisöt, tatuoiijat, tatuoidut ja tatuoinneista kiinnostuneet koontuvat yhteen esimerkiksi tatuointimessuille. Tatuointeja arvioidaan kilpailuissa hyvin tarkkaan samalla tavalla kuin arvioisimme esimerkiksi elokuvaa. Tatuointikulttuuri on monen taidemuodon tavoin hyvin kaupallistettu. Kuten monista taideartefakteista maksetaan satoja tai tuhansia euroja, tatuointeja ottavat maksavat paljon tatuoinneistaan. Tatuoinneissa tosin hintaan vaikuttaa enemmän laatu kuin niinkään teki-

jän nimi, vaikka ei olisi mahdotonta, että kuuluisat tatuointitaiteilijat veloittaisivat enemmän teoksistaan.

Länsimaissa kehotaiteella ei ole ollut samanlaista maailmankatsomuksellista asemaa tai vahvaa osaa rituaaleissa kuin esimerkiksi alkuperäiskansoilla. Enemmän länsimaissa maailmankatsomus on pyrkinyt rajoittamaan kehotaidetta sekä käyttämään sitä rankaisemiseen. 1900-luvulta lähtien kehotaide on enemmän ollut läsnä alakulttuureissa kuten drag queenien keskuudessa ja taiteessa, muun muassa *Shoot-* ja *Fringe*-teoksissa, jotka ottavat kantaa aikansa yhteiskunnallisiin tilanteisiin. Monille kulttuureille ja kansoille kehotaide on ollut osa kauneuskäsitystä, mutta länsimaissa kehotaide on tullut osaksi kaunistautumista vasta viime vuosikymmeninä sekä keinoksi korostaa omaa identiteettiään. Kehotaide on tietyissä kulttuureissa korostanut kuuluvuutta yhteisöön ja edelleen esimerkiksi tatuointien avulla ihmisellä on mahdollisuus päästä osaksi yhteisöä. Toisaalta tatuoinneilla halutaan korostaa omaa minuutta, jota tutkitaan oman kehon kautta.

Niin kehotaiteella kuin graffiteilla on pitkä historia, jota on värittänyt laittomuus ja rikollisuus. Kehotaidetta on käytetty rikollisten merkitsemiseen, mutta rikolliset ovat myös luoneet omia koodistojaan tatuoinneilla. Van Campin ajatusten perusteella graffitien tekijöillä vaikuttaisi olevan koodisto, sillä joihinkin rakennuksiin ei haluta kajota. Näin tatuoinnit ja graffiti vaikuttavat olevan myös sosiaalista toimintaa. Graffitit ovat kehotaiteen tavoin kannanottoja, joista esimerkkinä Banksyn taide. Graffitien kohdalla laittomuus saatetaan edelleen kokea siihen kuuluvaksi piirteeksi, toisin kuin tatuoinneissa. Tulevaisuus näyttää, siirtyvätkö graffitit tatuointien tavoin enemmän lailliseksi toiminnaksi, mihin vaikuttaa niin laki kuin ihmisten asenteet. Mahdollisuutena voisi olla, että graffitit leviäisivät samalla tavalla eri sosiaaliluokkiin kuin tatuoinnit. Myös kaupunkisuunnittelu ja graffiteille varatut alueet voivat auttaa suhtautumaan niihin suopeammin. Van Campin pohdinnat graffitien oikeuttamisesta haastavat tatuointien tavoin meidät miettimään, mitä taide on ja missä ovat sen rajat. Samalla se saa pohtimaan, missä menevät taiteilijan rajat ja missä määrin voimme oikeuttaa tekoja sen nojalla, että teos on taidetta.

Iho tekee tatuoinnista mielenkiintoisen teoksen. Tatuointi voidaan nähdä ihon päällä olevana erillisenä osana, mutta myös ihon sisällä ja kehoon kuuluvana osana. Tatuointi kestää niin kauan, kunnes keho kuolee. Joitakin vanhoja tatuoitua ihonpalasia on säilytetty, mutta kuolleessa ihossa niiden koostumus ei ole sama kuin elävässä kehossa. Iho ei ole staattinen, vaan se muuttuu ihmisen mukana. Samalla ihmisen antama merkitys tatuoinnille muuttuu, koska keho ja mieli eivät ole toisistaan täysin erilliset. Tekovaiheessa ihminen antaa tatuoinnilleen tietyn tulkinnan, mutta ihmisen kasvaessa tatuointi tulkitaan uudelleen. Näin tatuoinnin narratiivi muuttuu ajan myötä. Samalla erheelliset tatuoinnit kasvavat osaksi minäkuvaa, kun niille pyritään keksimään parempi tulkinta. Samalla se vähentää ihmisen tarvetta poistaa tatuointi. Uudet tulkinnat ja narratiivit tuntuvat loogisilta sen valossa, ettemme koskaan voi palata menneeseen, vaan tarkastelemme muistojamme aina nykyisyyden kautta. Muuttuvat tulkinnat ja erheiksi koetut tatuoinnit kertovat, ettemme ole täydellisiä sekä tekevät meistä inhimillisiä olentoja.

Tatuoinneilla voi olla symbolisia merkityksiä ja ne voivat toimia muistutuksena niin itselleen kuin muille. Erityisesti Friedmanin tapauksessa tatuointi korostuu tarinankerronnallisena välineellä sekä muistutuksena ulkopuolisille historian kauhuista. Cristernan, Genestin ja Friedmanin tapaukset ovat melko äärimmäisiä, mutta niissä näkyy selkeästi, millä tavalla yksilö haluaa selittää tatuointinsa. Luultavasti tatuoinneilla erityisesti Cristena on kokenut itsensä kokonaisemmaksi samalla tavalla kuin tatuoinnin ottaneet rintasyöpäpotilaat. Tatuoidut rintasyöpäpotilaat edustavat myös sitä naista, josta Botz-Bornstein puhuu: naisia, jotka määrittelevät itse sen, mikä on eroottista ja kaunista. Tatuointirenessanssi on antanut erityisesti naisille kyvyn määritellä ulkonäkönsä omilla ehdoillaan.

Mikä tatuointi siis on? Tutkielmani perusteella se on ainakin seuraavaa: Teos, jota voidaan tarkastella kuvana, mutta siihen on otettava mukaan kuvan kantaja eli ihminen. Tatuointi graffitien tavoin lainaa perinteisiltä taidemuodoilta, mutta luo myös omaa kulttuuriaan. Samalla se haastaa meidät pohtimaan, mitä taide on. Ihmiselle tatuointi on keino tarkastella itseään, muistojaan ja merkittäviksi kokemiaan asioita eri aikoina. Toisaalta ne kuvastavat henkistä muutostamme. Tatuoinneilla halu-

taan kertoa omasta itsestään, mutta samalla tatuoitu henkilö kuuluu laajempaan yhteisöön.

Tatuoinnit ja kehotaide tarjoavat estetiikalle vielä paljon tutkimusaiheita. Länsimaa-laisen tatuointikulttuurin lisäksi voitaisiin tutkia idän tatuointikulttuureja. Esteettisiä ja psykologisia ulottuvuuksia on varmasti enemmän kuin tässä esitelty. Monia tämän tutkimuksen teemoja voitaisiin myös tutkia pidemmälle. Eettiset kysymykset ja uskonnolliset kannat tarjoavat oman näkökulmansa tatuointeihin. Tatuointikulttuuri kehittyy jatkuvasti ja ihmisten mielipiteet tatuoinneista muuttuvat edelleen. Tatuoinneilla on varmasti vielä paljon kerrottavaa niin taiteesta kuin meistä ihmisistä.

Lähteet

Belden, Elisha 2018: “Tattoo Competitions—What Judges Expect” Tattoo.com, katsottu 5.10.2018 <<https://www.tattoo.com/blog/tattoo-competitions-judges-expect>>.

Benson, Susan 2000: “Inscriptions of the Self: Reflections on Tattooing and Piercing in Contemporary Euro-America” teoksessa J. Caplan: *Written on the Body; The Tattoo in European and American History*, New Jersey: Princeton University Press.

Botz-Bornstein 2012: “Female Tattoos and Graffiti” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Brown, Kat 2018: “How RuPaul’s Drag Race Made the World a Better Place” BBC Unpopped, katsottu 9.11.2018
<<http://www.bbc.co.uk/programmes/articles/2Rd445BvGSFvHxCZYYfC2QP/how-rupaul-s-drag-race-made-the-world-a-better-place>>.

Caplan, Jane 2000: “Introduction” teoksessa J. Caplan: *Written on the Body; The Tattoo in European and American History*, New Jersey: Princeton University Press.

Carvalho, Felipe 2012: “Tattoos are Forever” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Cooper, Kelly-Leigh 2018: “Kat Von D: The make-up mogul who has reignited 'anti-vax' row”, BBC News, katsottu 21.3.2019
<<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44483000>>.

Countries and their Cultures 2019: “Polynesians”, World Culture Encyclopedia, katsottu: 25.2.2019, <<https://www.everyculture.com/wc/Mauritania-to-Nigeria/Polynesians.html>>.

Dickens, Luke 2019: “How did Banksy become the world's most famous vandal?”, BBC iWonder, katsottu 15.3.2019
<<https://www.bbc.com/timelines/zytpn39#zththyc>>.

Dictionary.com 2016, haku sanalle “artist”, katsottu: 11.12.2016
<<http://www.dictionary.com/browse/artist>>

ECHA 2019: “SEAC concludes to restrict hazardous substances in tattoo inks”, katsottu 18.3.2019 <<https://echa.europa.eu/-/seac-concludes-to-restrict-hazardous-substances-in-tattoo-inks>>.

ECHA 2019 (2): “Tattoo inks and permanent make-up”, katsottu 18.3.2019 <<https://echa.europa.eu/hot-topics/tattoo-inks>>.

Ellis, Juniper 2012: “How to Read a Tattoo, and Other Perilous Quest” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Encyclopædia Britannica 2019: “Taboo”, katsottu 25.2.2019, <<https://www.britannica.com/topic/taboo-sociology>>.

Fakir.org 2018: ”About Fakir”, katsottu 22.1.2019 <<https://fakir.org/aboutfakir/index.html>>.

Falkenstern, Rachel C. 2012: “Illusions of Permanence” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Finnish Tattoo Artists Association, katsottu 8.2.2017 <http://finnishtattoo.u5.avenla.fi/?page_id=2>.

Fleming, Juliet 2000: “The Renaissance Tattoo” teoksessa J. Caplan: *Written on the Body; The Tattoo in European and American History*, New Jersey: Princeton University Press.

Fletcher, Gem 2018: “‘Instead of a scar, I had a piece of art’: women on their post-mastectomy tattoos”, The Guardian, katsottu 26.4.2019 <<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/sep/22/instead-scar-piece-art-women-mastectomy-tattoos>>.

Fruh, Kyle & Thomas, Emily 2012: “Tattoo You” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Govenar, Alan 2000: “The Changing Image of Tattooing in American Culture, 1846-1966” teoksessa J. Caplan: *Written on the Body; The Tattoo in European and American History*, New Jersey: Princeton University Press.

Hannuksela, Matti 2012: ”Tatuoinnit”, Duodecim Terveyskirjasto, katsottu: 30.10.2014
<http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00514#s5>.

Heaps, Jonathan 2012: ”Bearing the Marks” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Helsinki Ink -tapahtuman viralliset kotisivut, katsottu: 27.9.2018
<<http://www.helsinki-ink.fi/>>.

Helsinki Marketing, Helsinki Ink-tapahtuman sivut, katsottu 28.9.2018
<<https://www.myhelsinki.fi/fi/n%C3%A4e-ja-koe/tapahtumat/helsinki-ink-tatuointitapahtuma-2018>>.

Helsinki Urban Art 2019: ”Pasilan katutaidekaupunginosa”, katsottu 15.3.2019
<<http://www.helsinkiurbanart.com/pasilan-katutaidekaupunginosa/>>.

IMDb 2018, *RuPaul's Drag Race* -ohjelman tietosivu, katsottu: 8.11.2018
<<https://www.imdb.com/title/tt1353056/>>.

Kang, Nancy 2012: ”Painted Fetters” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Kassam, Ashifa 2018: ”‘Zombie Boy’ Rick Genest, tattooed muse to Lady Gaga, dies aged 32”, The Guardian, katsottu 24.4.2019
<<https://www.theguardian.com/music/2018/aug/03/zombie-boy-rick-genest-dies-suicide-lady-gaga-marc-quinn>>.

Kouvola Ink Fest -tapahtuman viralliset Facebook sivut, katsottu: 27.9.2018
<<https://www.facebook.com/Kouvola-Ink-Fest-949333888556979/>>.

Kurutz, Steven 2018: ”Face Tattoos Go Mainstream”, The New York Times, katsottu 29.11.2018 <<https://www.nytimes.com/2018/08/04/style/face-tattoos.html>>.

Lee, Wendy Lynne 2012: ”Never Merely ‘There’ – Tattooing as a Practice of Writing and a Telling of Stories” teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

London Tattoo Convention 2018 -tapahtuman viralliset sivut, katsottu: 5.10.2018
<<https://thelondontattooconvention.com/tattoo-comp/>>.

McInerney, Paula 2018: "Are People with Tattoos Allowed in Onsen in Japan?", Contented Traveller, katsottu 15.3.2019
<<https://www.contentedtraveller.com/people-tattoos-allowed-onsen-japan/>>.

McIntyre, Christa 2017: "The History of Graffiti: A Love Story", Crixeo-verkkosivusto, katsottu 23.3.2017, <<http://www.crixeo.com/history-of-graffiti-a-love-story/>>.

Michaud, Nicolas 2012: "Are Tattoos Art?" teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Mifflin, Margot 2013: *Bodies of Subversion: A Secret History of Women and Tattoo*, New York: powerHouse Books.

Minneapolis Institute of Artin sivuilla oleva erittely Rebecca Belmoren teoksesta *Fringe*, katsottu 22.1.2019, <<https://collections.artsmia.org/art/109315/fringe-rebecca-belmore>>.

Nyström, Anu-Heidi 2009: *Tatuoinnit – Katsaus pintaa syvemmälle*, Laurea Tikkurila, katsottu: 16.5.2015
<<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4963/LOPULLINEN%20VERSIO.pdf?sequence=1>>.

Peltonen, Leeni 2016: "Tarinoita iholla", Tekniikan maailma nro 09/2016, Vaasa: Otavamedia Oy.

Ruotsalainen, Jari 2010: *Ihon näkyvät merkitsijät*, katsottu: 30.4.2019
<<https://docplayer.fi/363179-Ihon-nakyvat-merkitsijat.html>>.

Sanakirja.org, käännös sanalle "gangsta", katsottu 23.3.2017,
<<http://www.sanakirja.org/search.php?q=gangsta&l=3&l2=17>>.

Sanakirja.org, käännös sanalle "excuse", katsottu 14.3.2019,
<<https://www.sanakirja.org/search.php?q=excuse&l=3&l2=17>>.

Schaffer, H. Rudolph 2006: *Key Concepts in Developmental Psychology*, California: SAGE Publications Ltd.

Smith, Clancy 2012: "My Tattoo May be Permanent, But My Memory of It Isn't" teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Taliaferro, Charles & Odden, Mark 2012: "Tattoos and the Tattooing Arts in Perspective – An Overview and Some Preliminary Observations" teoksessa R. Arp: *Tattoos – Philosophy for Everyone: I Ink, Therefore I Am*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

The Famous People 2019: "Kat Von D Biography", katsottu 21.3.2019 <<https://www.thefamouspeople.com/profiles/kat-von-d-5554.php>>.

The Great British Tattoo Show 2018 -tapahtuman sivut, The Contests-sivu, katsottu 11.10.2018 <<https://www.greatbritishtattooshow.com/whats-on/tattoo-awards/>>.

Thomas, Nicholas 2014: *Body Art*, London: Thames & Hudson.

Thorne, Russ 2012: *Tattoo Art*, Lontoo: Flame Tree Publishing Ltd.

Toivonen, Janne 2019: "Peräti 4 000 tatuointiväreissä käytettävää kemikaalia on menossa ensi vuonna pannaan, koska niissä piilee terveysriskejä", Yle uutiset, katsottu 18.3.2019 <<https://yle.fi/uutiset/3-10687443?fbclid=IwAR02cE4j51p6ZIAIU9hHN8NyLZzQExCqtcEjerPmq8aDSLZfsxOD0-Nculs>>.

van Camp, Julie 2011: "'Yes, But Is It Vandalism?'" Graffiti, Conceptual Criminals, Artists, and Free Speech" teoksessa Haapala, Cipriani: *Aesthetic Pathways*, New Taipei City: Airiti Press.

Von D, Kat 2009: *High Voltage Tattoo*, New York: HarperCollins Publishers.

Wicks, Robert 1999: "KANT ON BEAUTIFYING THE HUMAN BODY" *The British Journal of Aesthetics*, Volume 39, Issue 2, Oxford: Oxford University Press, katsottu verkkoversiona: 24.2.2019 <<https://academic-oup-com.libproxy.helsinki.fi/bjaesthetics/article/39/2/163/88399>>.

World Tattoo Events, katsottu 8.2.2017, <<http://www.worldtattooevents.com/wte-faq/>>.

YSA – Yleinen suomalainen asiasanasto, haku sanalle 'tatuointi', VESA verkkosanasto, katsottu 11.2.2015, <<http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/index.html>>.

Kuvien tiedot

Kuva 1. Charles Eisenmann, noin 1880: *Nora Hildebrandt*, albumivalokuva, New York Historical Society / Public Domain / Wikimedia Commons

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nora_Hildebrandt,_by_Charles_Eisenmann.jpg>.

Kuva 2. ilovetattoos 2013, valokuva / Creative Commons CC0 / Pixabay

<<https://pixabay.com/photos/tattoo-tattoo-artist-arm-3268988/>>.

Alkuperäistä kuvaa on rajattu lähemmäs tatuointikonetta.

Kuva 3. Tattoodelmono 2012: *tatuaje realizado por cristian cordova tattoo del mono chile*, valokuva, tekijän oma työ / Creative Commons BY, SA 3.0

/Wikimedia Commons

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tribaltattoo_del_mono.JPG>.

Kuva 4. Tattooenthusiast 2012: *Custom Japanese backpiece tattoo by Greg*

James. valokuva, kuva asiakkaasta, julkaistu tekijän nettisivuilla / GNU Free

Documentation License / Creative Commons BY, SA 3.0 / Wikimedia Commons

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Custom_Japanese_backpiece_tattoo_by_Greg_James.jpg>.

Kuva 5. Pitbull Tattoo Studio 2017: *Realistic Tiger Tattoo by Pitbull Tattoo*

Thailand, valokuva / Creative Commons BY, NC, SA 4.0 / Flickr

<<https://www.flickr.com/photos/pitbulltattoothailand/38558859976>>.

Kuva 6. Omia valokuviani vuodelta 2012 ja 2019.

Kuva 7. Iriano Dinelli 2009: *Shots depicting the Lower Valley of the Omo River,*

UNESCO World Heritage Site, and inhabitants of Southern Ethiopia. valokuva,

Iriano Dinelli /Creative Commons BY, SA 3.0 / Wikimedia Commons

<[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ethiopia_valle_dll_omo_\(23\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ethiopia_valle_dll_omo_(23).jpg)>.

Alkuperäistä kuvaa on rajattu lähemmäs kohdetta.

Kuva 8. CloudSurfer 2002: *Full back shot of traditional Samoan tattoo*, valokuva,

tekijän oma työ / Creative Commons BY, SA 3.0 / Wikimedia Commons

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Samoan_Tattoo_-_full_back.jpg>.

Kuva 9. Daniel Schwen 2010: *Sande Society helmet mask*, valokuva, The Chil-

dren's Museum of Indianapolis / GNU Free Documentation License / Creative

Commons BY, SA 3.0 / Wikimedia Commons

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Childrens_Museum_of_Indianapolis_-_Sande_helmet_mask.jpg>.

Kuva 10. Frankie Fouganthin 2013: *Memorial Ceremony at the Raoul Wallenberg square in Stockholm with Holocaust survivors. 27 January 2013, International Holocaust Remembrance Day.* valokuva, tekijän oma työ / Creative Commons BY, SA 3.0 / Wikimedia Commons
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tatuerat_f%C3%A5ngnummer.jpg>.